

Галина Могильницька

Хроніка
ВЕЛИКОГО
ОШУКАНСТВА

Броварі
Українська ідея
2007

УДК 82-1

ББК 84.4УКР6

М74

Редактор Марія Овдієнко.

Могильницька, Галина.

М74 Хроніка великого ошуканства. — Бровари:
Українська ідея. — 2007. — 84 с.

ISBN 966-7638-14-5

Книга Галини Могильницької «Хроніка великого ошуканства» продовжує поглиблено розглядати проблеми українсько-російських взаємин, зокрема міжцерковних, порушені в її відомій в Україні полемічній книзі «Літос, або Камінь із пращі правди на розбиття митрополичого блудословія».

На основі переконливих джерел автор доказово розвінчує історичні міфи, нав'язані російською імперською ідеологією.

Розрахована на широкі читацькі кола.

ISBN 966-7638-14-5

ББК 84.4УКР6

© Могильницька Г. А., 2007;

© «Українська ідея», 2007.

БОЖЕ ВЕЛИКИЙ, ЄДИНИЙ

Слова Олександра Кониського   Музика Миколи Лисенка

Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Волі і світу промінням
Ти її осіни.

Світлом науки і знання
Нас, дітей, просвіти.
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости.

Молимоь, Боже єдиний,
Нам Україну храни.
Всі свої ласки й щедроти
Ти на люд наш зверни.

Дай йому волю, дай йому долю,
Дай доброго світу.
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа.

Текст подано за «Співаником українських
січових стрільців» (Відень, 1918).

Про московських казкарів та їхні улюблені казочки (замість передмови)

Кожен народ має свої улюблені казки. У шкільних підручниках стверджують, що в казках відобразилося все, про що найпалкіше мріяв і чого найбільше бажав народ.

Ото іде, було, стомлений подорожній — ноги збив, піт очі заливає, а дорозі кінця-краю не видно... Погляне в небо — а там птахи ширяють понад горами-лісами...

— От би й мені отак через оту гору перелетіти! — подумає подорожній і тут же казку складе про килим-самоліт або чоботи-сороходи, приміром.

Або хлібороб знесилений, орючи нивку, помріє раптом про силу багатирську, щоб однією рукою плуга заносити. Оре собі далі, а в голові казка снується про Микулу — селянського сина, що хоч і весь світ переоре, а не втомиться. Уже, дивись, і себе тим Микулою уявив, і сили неначе прибуло...

А то ще, бува, ледащо якесь безпросвітнє гляне, на печі лежачи, як добрі люди в добрі й достатку живуть, і також замріється: «От би й мені, з печі не злязючи, отак жити!..»

І вже готова тобі казка про дурника Ємелю, котрому за щучим велінням усе саме собою на піч подається.

Іноді такий Ємеля й на державній печі сидить та розглядається по сусідніх землях. А там — і міста золотoverхі, і культура, й історія преславна!..

— От коли б це все — та моє було! — подумає державний Ємеля і вдих тобі казочку вигадує, що буцім це він, із печі не злязючи, і ті міста збудував, і ту історію та культуру творив, і що земля та — взагалі споконвіку йому належала.

Порозказує-порозказує ту казочку, а далі й сам повірить у неї.

Тоді вже починає під ту казочку «наукову теорію» підводити: про «общую колибель», про «єдиний народ» і «общее отечество». Казкарів накликає!..

— Ану мені негайно казкову історію нашого царства-государства створіть, щоб моїй «науковій теорії» соответствовала! Бо ось мій меч — а ваші голови... самі розумієте...

Ну, казкарі й давай трудитися! Бо кому ж голови позбутись охота...

Не історія вийшла, а чиста тобі «скатерть-самобранка»: не робив-не потів, не смажив-не парив, а сів і наївся!

Довго ця історія-самобранка в Ємелиному царстві-государстві трималася, та почала, було, вже й самим казкарям набридати.

Нинішній цар государства того на початку свого царювання навіть зібрав був усіх своїх казкарів-істориків у найдревнішому своєму місті Ладозі і велів їм «поскресті по сусекам» та пошукати хоч якихось залишків своєї власної правдивої історії.

— Ми ж бо, — мовляв, — давно вже із Ємелиної печі злізли! Не гоже-бо нам і досі казками жити. Шукайте, — каже, — мені правдивої рідної історії, бо ось мій меч, а ваші голови з плеч!

Зажурились-запечалились ті бідні казкарі від історії! У всі кучочки-закапелочки заглянули...

— Нема, — кажуть, — цар-батюшка! Не вели казнити, а вели милувати, бо не наша вина в тім. Що й було коли справжнього, те попередники наші — вашим попередникам-владомощям на догоду — познищували. Істребілі, сіреч... Ні папірця, ні трісочки від нашої правдивої історії не залишили — так ото полюбили було казки про «общую колибель» і «єдіное отечество».

Почухав тім'я світлий цар та й пішов Кавказ воювати, бо там у нього теж (уже вкотре!) із «єдіним отечеством» щось не заладилось. А своїм казкарям-історикам наказав створити із казкарями «сопредельного государства» спільну комісію та виробити «общіє подходи к трактовке спорних вопросов» — це, себто, щоб усі казкарі від історії по обидва боки спільного кордону в одну казкову дудку грали.

Комісію створили, але про роботу її щось не дуже чути: може, «сопредельним» казкарям уже набридло чужі казки переказувати й у чужу дудку дуги? Чи, може, всі разом іще якусь нову казку для нас готують? Хто зна...

Та достеменно відомо, що рятувати ті Ємелині казки заходилися раптом московські «добри молодци» в рясах. Зібралися якось на свій Собор та, замість «Господи, помилуй!», заспівали дружно: «Мы

рождены, чтоб сказку сделать былью!» А тоді ще й такої: «Догоню! Догоню! Ты теперь не уйдешь от меня!»

Якщо перша пісня взагалі всіх історичних казок стосувалася, то друга — адресована була персонально Українській Православній Церкві, що, немов казкова царівна, з московського полону вирвалася і на волю втекла.

Кинулись, ясна річ, за колишньою своєю полонянкою «добри молодци» — ловлять, до всього православного світу волають:

— Держіть її! Тримайте! Наша вона! От начала прінятія православія — наша! Во всех наших сказках сказано, что ми — єдіное тело і єдіна душа! В єдіной колибелі росли, вместе крещеніє прінімали! Єдіним народом всегда били!

Світ православний і собі став на ту царівну-втікачку пальчиком покивувати та докоряти:

— Ну як тобі не ай-я-я рідним отечеством нехтувати, від рідного тата — Московського Патріархату — втікати, неньки старої — Російської Церкви святої — не слухатись?

Бо що ж той світ може іще казати, як він більше трьохсот літ лише Ємеліні казки чув і приймав їх за справжню історію. Та ще й досі тими казками живе. Тому-то й не може підібрати канонів для визнання права Української Церкви на самостійне існування.

Оце Вам, мої любі читачі, така казочка про московську казочку. А далі вже будемо говорити про правдиву історію.

I. Про канонічні підстави відділення Церков та утворення власних Патріархатів

Усі ми — громадяни будь-якої держави — живемо за її законами, виробленими та затвердженими відповідними законодавчими органами.

Подібно до цього, життя Церкви також регулюється певними законами. Головні християнські закони містяться в Святому Писанні та Святому Переданні. Проте є й такі, що встановлювалися найвищим церковним законодавчим органом. Таким органом є Вселенський Собор, тобто зібрання найвищих і найзаможніших святих Церкві. Рішення такого Собору обов'язкові для всіх християнських Церков у всьому світі. Таких Соборів було 8.

Перший — Нікейський 325 року; Другий — Константинопольський 381 року; Третій — Ефеський 431 року; Четвертий — Халкідонський 451 року; П'ятий — Константинопольський 553 року; Шостий — знову Константинопольський 680 року; Сьомий — Нікейський 787 року. Восьмим був Ферраро-Флорентійський Собор 1439 року, який зробив спробу об'єднати Католицьку і Православну Церкви, але рішення цього Собору були невдовзі скасовані Православною Церквою. Тому цей Собор нею не визнається.

Між П'ятим і Шостим Соборами був ще один — Трульський 591 року. Він розглядав питання, які не були остаточно розв'язані на П'ятому Соборі, й частину тих, що мали розглядатися на Шостому. Тому його так і називають П'ято-Шостим.

Чинними для всіх християнських Церков є також правила Святих Апостолів, які були вироблені й освячені в апостольські часи, коли адміністративно-церковна ієрархія ще не була оформлена в тому вигляді, в якому існує сьогодні. Апостольський Собор відбувся в Єрусалимі в 51 році нової ери.

Усі рішення цих Соборів разом зі Святим Писанням та Святим

Переданням і становлять канонічну основу (канон — істина, зразок, правило) життя Християнської Церкви.

Процес утворення Помісних Церков, відділення певної Церкви від Патріархату, під юрисдикцією якого вона перебувала, також регулюється відповідними канонами.

Їх не надто багато, й виписані вони не надто чітко, очевидно, оскільки на час проведення останнього Вселенського Собору (це, як ми пам'ятаємо, 787 рік) процес утворення самостійних національних держав, а отже, й національних Церков у них, був ще в зародковому стані, й проблема ця не стояла так гостро, як постала пізніше.

Проте ще в правилах Святих Апостолів цьому питанню було приділено певну увагу.

Так, 34-те Апостольське правило гласить, що кожен народ повинен знати свого першоієрарха, а отже, це правило визнає за кожним окремим народом право на власну Церкву зі своєю власною ієрархією.

Питання усамостійнення Церков із власним ієрархічним правлінням розглядалося й на Першому та Четвертому Вселенських Соборах, що зафіксовано в 6-ому правилі Першого та 17-му правилі Четвертого Собору. Обидва ці правила визнають, що канонічною підставою для усамостійнення Церкви є адміністративно-територіальний поділ.

Іншими словами: **канони передбачають, що, по-перше, кожен окремий народ має право на власну Церкву зі своїм власним управлінням, а по-друге, що на власну самостійну Церкву має право кожна окрема країна (державна).**

Отже, наше канонічне право на власну Українську Православну Помісну Церкву із власним Патріархатом начебто ні в кого сумнівів не мало б викликати.

Може, воно так би й було, якби ж не ті Ємеліні казки та не «добри молодці», що й досі втовкмачують ті казки в голови не тільки світовій православній громадськості, а й громадянам України.

От як Ви гадаєте, шановний читачу, що сказали б, приміром, чехи, якби в Німеччині раптом канонізували якого-небудь їхнього гнобителя та взялися возити його ікону Чехією, правлячи молебні «за восстаніє Великої Германії»? Або як відреагували б болгари, якби на їхній землі раптом котрась із Церков почала молитися за відновлення, приміром, Османської імперії?

Ви скажете: такого не може бути! А я Вам скажу: таке є! Тільки не десь у Болгарії чи Чехії, а у нас, в Україні! Возьмуть українськими селами та містами ікону новомученика — імператора Російського Миколи II — та вкупі з українською паствою ревно моляться (дослівно!): «О скорейшем восстании единой и неделимой Святой Руси» — тобто в Україні моляться за відновлення Російської імперії, або, точніше, за знищення України як незалежної Держави й перетворення її знову в російську провінцію.

І не слід дивуватися, що разом із духовенством Московського Патріархату моляться за це й тисячі — ні, мільйони! — українських громадян, вихованих не на історичній правді, а на Ємелиних казках, які їм і досі вбивають у голови «добри молодци» в рясах.

Ось, наприклад, що пише в своїй заяві «На круги своя», розповсюдженій через мережу Internet, митрополит Одеський та Ізмайльський Агафангел:

«Необходимо сказать, что в последние десять лет в Украине могильницкими фальсифицируется история... Наше историческое прошлое с Россией — едино! Откуда началась, по разумению националистов, история Украины? Невежеством является их утверждение, что в 988 году было крещение Украины, а не Руси».

...«Исправители истории, основав свою концепцию на этнографии, отрекшись от славной русской истории, мечтая быть тем, чем быть без России не могут, впали в самообольщение и вводят в это состояние всю нацию... В основе их миропонимания лежит принцип «моя хата скраю». Это в политике именуется сепаратизмом». (Отак! Ну, хто з Вас, шановні читачі, міг коли-небудь помислити, що прислів'ям «моя хата скраю» — сепаратизм означається?!).

«Сепаратизм, — продовжує Високопреосвященний митрополит, — это предательство общих интересов страны (якої? — Г. М.), народа (якого? — Г. М.). Это ведёт к вырождению личности, ибо человек рвёт связи с прошлым — ценности для самосознания народа (яке «прошлое» і який народ мається на увазі??? — Г. М.). Это движение к разрушению вековых исторических традиций, а коль будут разрушены эти столпы и скрепы нации (знову ж — про яку націю йде мова? — Г. М.), то это приведёт к разрушению, к вырождению и исчезновению нации в Украине как таковой».

Чи зрозуміли Ви, шановні читачі, за яку «націю в Україні»

вболіває митрополит, щоб вона, часом, не виродилась та не щезла? Про яку «страну» йде мова?

Боюся, що Ви того й не повинні були розуміти, бо то писано лише для тих, хто, як і сам митрополит, знає українську історію лише за Ємелиними казками. Для таких можна писати й отак: «Как раз вытравливание исторического самосознания в народах... является целью христианоненавистников в подготовке к приходу всемирного диктатора — антихриста».

Звідки ж вони можуть знати, що це сам Владика Агафангел якраз і займається не чим іншим як «вытравливанием исторического самосознания» в нашому українському народіві, пишучи: «Киевская Русь всегда была вместе с Великой Россией... Киев без Великой России и в отдельности от неё невозможен ни в коем и ни в коем случае», а отже, доводячи йому (а заодно й усьому православному світові), що ніякого, власне, українського народу в природі не існує, бо де ж йому й узятися, як ми «всегда были... именно русскими людьми»? Та й держава наша Українська — це якесь непорозуміння, що виникло, як пише митрополит, «вследствие предательского беловежского сговора», вигадка «националистов», що «впали в самообольщение», бо ж «Киев без Великой России и в отдельности от неё невозможен»... Навіть прес-служба митрополитова, що опублікувала цитовану заяву, так і зветься: «Единое Отечество».

Чи тільки історичним (даруйте) невіглаством продиктовані такі (та безліч подібних) писання? Якби ж то!..

Але митрополит Агафангел — далеко не пересічний ієрарх Церкви. Саме він, **туляк, що ні мови, ні історії, ні традицій українського народу не знає, є представником від України на переговорах про долю Української Помісної Православної Церкви, які ведуться в Женеві між Російською та Вселенською Церквами.**

Так що всі розмови про «єдиний народ» і «общее отечество» — то не просто плід невігластва. То продумана лінія Російської Церкви, спрямована на те, щоб не допустити визнання світовим православ'ям справді Української, незалежної від Москви, Православної Церкви з Патріархатом у Києві.

Адже, якщо ми з росіянами — «єдиний народ», то не маємо жодного права посилатися в справі усамостійнення Церкви на 34-те Апостольське правило! А якщо й досі живемо в «єдином отечестве», — то й вищезгадувані мною правила I та IV Вселенських Соборів

нас не стосуються, бо там ідеться про різні адміністративно-територіальні одиниці, різні країни!

Отже, якщо вірити пропаганді духовенства, підлеглого Московському Патріархату, і представнику «від України» на переговорах у Швейцарії, то жодної канонічної підстави — ні національної (бо ж «єдиний народ!»), ні адміністративно-територіальної (бо ж «єдине отечество» і «общая історія») — для відділення від Московського Патріархату та створення власної Помісної Православної Церкви ми не маємо, і створення Київського Патріархату, справді, було неканонічним діянням, а отже, й усі Українські Церкви, окрім, ясна річ, підлеглої Москві, є неканонічними.

Це — якщо вірити промосковським політикам у рясах. Та чи можна їм вірити?!

Ось про це й піде мова в цій книжечці, яку я прошу Вас, шановний читачу, прочитати розважно та вдумливо, як годиться тому, хто хоче зрозуміти правду про свою Батьківщину, про свій народ, про свою історію.

II. «Откуда есть пошла земля Русская...», або Про «колиску» із зозулячими яйцями

Теорія «спільної коліски трьох братніх народів», придумана російським ученим М. Погодіним у другій половині XIX ст., майже півтора століття була такою собі «священною коровою», дотик до якої загрожував «зухвальцю» втрацювати волі, а іноді й життя.

Нині ця казкова королева вже дихає на ладан, але багато хто із тих, хто звик видавати казки за дійсність, і досі вперто чіпляються за хвіст цієї здихлячої істоти, намагаючись змусити її якщо вже не повноцінно доїтися, то бодай хоч битися рогами.

«Пани Могильницкая, — обурюється вже згадуваний митрополит Агафангел, — не может мириться с понятием общей колыбели нашего народа, с пожеланиями возрождения неделимой святой Руси. Но очевидным и исторически неоспоримым является то, что наши (чий? — Г. М.) предки, населявшие некогда Киевскую Русь,

были и именовались именно русскими людьми. Около тысячи лет назад преподобный Нестор... начал свою первую **повесть о НАШЕМ государстве** со слов: «Откуда есть пошла земля Русская... Наше историческое прошлое с Россией — едино!»

Шановний ієрарх Московської Церкви у своїх намаганнях здоїти здихлячу, але на диво живучу, корову не одинокий. Її постійно смикають за дійку безліч політиків, її підготовують своїми писаннями академіки, які увійшли в науку, тримаючись за її хвіст, представники всляких «Союзів», «Єдиних Отечеств» та інших україноненависників, чия пропаганда не отримує належної відсічі, як у силу нашого незнання, так і в силу нашої інертності.

Отож, здійснимо невеличку екскурсію в оте наше «історическое прошлое», яке, як стверджують казкарі від історії, у нас «єдиноє с Великої Россією».

1. Звідки бере початки український народ

Загляньмо спершу в оту колиску, яка вже в післяголоценний період виколисувала на нашій території мезолітичних жителів. Ким вони були і чи мали хоч яке-небудь відношення до нас, українців?

Археологічні дослідження свідчать, що це був люд, котрий на ту пору вже зумів пов'язати розрізнені анімістичні уявлення в певну систему вірувань, серед яких виразно простежується **культ Богині-Матері, що впродовж тисячоліть у тому чи іншому вигляді зберігався на наших теренах** і став, очевидно, ментальним підґрунтям того пієтету, яким з перших років християнства й донині оповитий в Україні культ Богородиці.

Солярні, лунарні, водні знаки, які дешифруються на мезолітичних орнаментованих гальках, що мали магічне призначення, свідчать про існування в цього люду культів Сонця, Води, Місяця, які також можна простежити й у значно пізніших віруваннях на наших землях, аж до оспівування в прадавніх колядках, що дійшли й до нашого часу, небесної тріади: Сонця, Місяця та Зорі як символу небесної вологи, дрібен-дошкику. (27.122—126).

Жили на нашій території й ранньонеолітичні племена, зокрема й ті, що були творцями славетної Трипільської культури (V—I тисячоліття до н. е.) з високим рівнем багатогалузевого господарства,

провідну роль у якому відіграло землеробство, а в умовах степового півдня — скотарство. (10.58—73; 98—113; 117—136; 234—309).

Про Трипільську культуру до недавнього часу в підручниках, за якими навчалися юні громадяни УРСР, навіть не згадувалося, бо казкарі — теоретики «спільної колиски» — твердо вирішили, що та Трипільська культура, яка розвивалася на нашій землі впродовж кількох тисячоліть, раптом начисто зникла, не залишивши по собі жодного сліду, а отже, ні ми (українці) до неї, ні вона до нас не має жодного відношення.

А проте ціла система магічних обрядів, символів, звичаїв, уривків міфів, що корінням сягають трипільських часів і живуть досьгодні, свідчать про те, що ми таки є спадкоємцями тієї прадавньої культури, яка ніколи не зникала з наших обширів, ще в прасиву давнину заселених нашими пращурами-спадкодавцями.

Що ж цікавого, звичного для нас бачимо ми в цій предковичній культурі?

На центральному місці в ідеологічних уявленнях трипільців знову бачимо Велику Матір, **скульптурні зображення якої (іноді з піднесеними догори руками, як у нашої Богородиці Оранти) знайдено чи не на кожному розкопі трипільських поселень.** Характерними є також **зооморфні статуетки: бики, козли, барани — прообрази й сьогодні поширеного в Україні посуду для вина, зробленого у вигляді баранів чи козлів.** Напевне, із тих далеких часів походить і український звичай «водіння кози» на Новий рік, пов'язаний з ідеєю родючості:

Де коза ногою — там жито горою,

Де коза рогом — там пшениця стогом.

Ідея безконечності буття втілюється в мистецтві трипільців у заокругленому меандрі (безконечнику), який і досі є одним із найпоширеніших узорів українських писанок. Магічний дивосвіт трипільського орнаменту й досі живе в українських вишивках, хоч далеко не всі наші вишивальниці здогадуються про магічний смисл вишитих ними узорів. (34, 35).

Не зникають, а, навпаки, поглиблюються трипільцями дотрипільські культу Сонця та Води, що забезпечують родючість землі та безперервність життя на ній, відгомони яких зберігаються ще й понині в стрітенських, купальських, петрівчанських, Свято-Андріївських звичаях та обрядах. Авторка цих рядків глибоко переконана, що в

кольорах Державного Прапора України наша генетична пам'ять відтворила саме ці три прадавні символи: жовтий — Сонце, синій — Вода і третій — уявний, що неминуче виникає від злиття синього й жовтого, — колір зелені, символ родючої Землі.

Ото і є наші глибокі пракорені, наша «колиска», де вигойдувалися предки нашого народу. І нехай хтось із тих, хто повчає мене, звідки почалась історія моєї землі, чи претендує на те, щоб також називати цю землю своєю, наведе мені стільки доказів існування його предків у цій тисячолітній колісці!..

В епоху ранньої бронзи племена Трипільської культури були завойовані менш розвиненими культурно, але більш войовничими племенами.

Із середини II тисячоліття до н. е. бачимо на наших землях кіммерійців, далі — скіфів, сарматів та низку інших народів.

Але та сила-силенна рис культури, що збереглася у нас від попередніх, ще трипільських, а почасти й дотрипільських часів, дає нам повне право стверджувати, що, незважаючи на військові сутички, численні міграції, ці **наші предки ніколи повністю не зникли з території сучасної України й упродовж тисячоліть брали участь у формуванні українського етносу**, передаючи йому, а почасти й прийшлим народам, свою мову, культуру, духовні та матеріальні надбання. (10.135).

На доказ своїх слів хочу запропонувати два фрагменти тексту, написаного давнім мандрівником.

«При в'їзді в столицю його (царя, з яким їхав мандрівник. — Г. М.) зустрів хор дівчат, що співали йому славу, а жона першого сановника піднесла йому хліб. Такий звичай у них вважається знаком високої шани. Замість пшениці нам давали (їсти) просо, а замість вина — мед. Саме так його й називали в цих місцях. А ті, що супроводжували нас, одержували напій з ячменю». (Цит. за вид.: А. Кіндратенко. «Матеріали до історії Скитії-України IV — V ст. Походження та дії гунів». Кн. 2. «Гуни в описі Пріска Панійського». — Х., Просвіта. — 2002. — С. 64).

А ось — опис похорону, побаченого мандрівником у тій землі, до якої він прибув із її царем: «Після того як його (небіжчика. — Г. М.) оплакано голосінням, вони справляють на могилі **страву** — так це у них самих називається, — супроводжуючи її пиром...». (Там само. — С. 44).

Страва, мед — це слова того народу, в якого побував автор наведеного тексту. Він подав їх без перекладу, бо не знає, як перекласти на свою мову. Можливо, в його народу цих понять не було. Нам же ці слова добре відомі, як і «напій із ячменю», яким пригощали гостей нижчого рангу, і ми не від того, щоб скуштувати його й сьогодні, навіть у цю хвилину...

А тепер спробуйте дати самі собі відповідь: про який народ розповідає не названий мною мандрівник?

— Ну звичайно, про українців! Тут і думати нічого! — скажете Ви. І... помилитесь!

Це опис подорожі Пріска Панайського (V ст. н. е.) в країну гунів із гунським царем Аттілою. Це Аттілу вітали хлібом-сіллю та величальними співами, поїли медом і пригощали... пшоняною кашею! Причому Пріск називає Аттілу не гунським, а скіфським царем, а народ його — скіфами, а не гунами.

Чи не здаються Вам дуже цікавими ці гуни-скіфи, що в V ст. нової ери мають усі звичаї сучасних українців і говорять чи не нашою українською мовою, бо якщо слово **мед** ще трапляється в мовах інших народів, то **страва**, окрім української, є ще хіба в словацькій мові.

Не менш цікавим є й те, що ці гуни чи скіфи, яких історія вважає прийшлими кочівниками (відповідно — з Монголії та Ірану), п'ють не кобиляче молоко (як їм сам Бог велів), яким упивалися кочові народи, а наші «пива-меди», пригощаються не кінським м'ясом — улюбленою стравою всіх кочівників, а пшоняною кашею, як суто хліборобський народ, та ще й почесні гостеві віддають хлібом-сіллю, як споконвічні хлібороби.

Отож, не важко побачити, що хто б там і звідки не приходив на нашу землю, і що б там не наплутав Пріск Панайський із тими гунами-скіфами, в яких гостював у V ст. на нашій землі, а **корінні традиції, мова автохтонного хліборобського населення зберігалися тут упродовж тисячоліть** і дійшли до наших днів і у вигляді мальованої кераміки, й у вигляді космогонічних кодів, зафіксованих у наших українських орнаментах, що й досі повторюють трипільську символіку: безконечники, клинці, сонця, зірки, баранячі ріжки, сварги тощо; й у наших колядках та щедрівках, і в будівництві жител, що до зовсім недавнього часу повністю повторювало трипільські тра-

дищі, включно зі звичаєм обмащувати задню («сліпу») стіну червоною глиною.

Якщо вже ми з нашим «старшим братом» споконвіку «колиса-лися» в «спільній колисці», то покажіть мені хоч одну його автентичну колядку, збережену з тих давніх пір, чи писанку, чи хату, обмащену глиною, — бо в народі, що жив у ті прадавні часи на нашій землі, глина вважалася сакральним матеріалом, який виконував оберегові функції, тож наші предки обмащували нею навіть зрубне житло, що будувалося в лісових місцевостях.

Отож, слідів «старшого брата» в нашій прапрадавній колисці ми не побачили...

2. Хто і куди кликав варягів, або Московська казочка про «іменно русскіх людей»

А може, я даремно забрела в такі далекі історичні хащі? Може, той «братик» таки не старший, а значно молодший, і з'явився в нашій «колисці» кількома тисячоліттями пізніше, а проблема полягає лише в тому, що у нас хотіли відібрати право нашого «первородства», навіть сочевичної юшки не давши? Бо ж і митрополит Агафангел «со братією», начебто, на трипільське коріння не дуже претендують. Вони все, знай, на Київську Русь покликуються, буцім усі ми з появою тієї Русі шойно народилися, водночас із «Великої Россії».

Тож загляньмо в ту давню Київську колиску та пошукаймо отого нашого, хай і молодшого, але, за твердженням історичних казкарів, усе-таки «братика».

Очевидно, кожен із нас хоч колись і бодай краєм вуха чув про те, що державу нам зорганізували варяги, яких наші предки, нібито, самі закликали, не вмючи самостійно дати ладу на власній землі. Отак, нібито, й сказали варягам: «Приходьте князувати і володіти нами, бо землі наші багаті, та немає ладу в них...».

Так буцім у літописця Нестора написано, на якого так любить посилатися московське духовенство, доводячи, що саме Рюрик і «змайстрував» нам оту «спільну колиску», із якої й почалася наша «спільна історія».

Дехто із нас «патріотично» сердиться на преподобного Нестора: «Та бути такого не може! Не могли наші предки такими недолугими

й безтолковими бути!» Інші — скрушно зітхають: «Отакі ми є... Нам би й сьогодні якогось варяга не завадило б закликати, щоб порядки понаводив...».

І ніде й ні разу не чула я, щоб хтось сказав: «Та бійтесь Бога, людоньки! Не писав нічого подібного літописець про наших предків!»

Загляньмо-но разом до літопису... Під роком 859-м там пишеться, що «прийшли із-за моря варяги й наклали данину (увага!) **на чудь, словенах, мері, весях і кривичах**». У 862 році племена ці «ізгнаша варязі за море», але, не зумівши самостійно налагодити державне життя, знову, вже з власної ініціативи, закликали тих скандинавських завойовників, щоб вони володіли ними. Не вірити літописцю, а тим більше аргументовано довести, що такого не було, ми сьогодні не можемо, хоч багато істориків ставлять ці свідчення під сумнів. Відома українська дослідниця Н. Полонська-Василенко, наприклад, пояснює появу згаданого оповідання тим, що преподобний Нестор був супротивником Візантії й, приписуючи державотворчу роль варягам, прагнув таким чином відгородити Русь від візантійських впливів. (26. 101).

Слід сказати й про те, що сторінка літопису, на якій подається історія із закликанням варягів та творення ними держави, чомусь виявилася вклеєною в літопис, що також ставить під сумнів як авторство Нестора щодо цього запису, так і його правдивість.

Але приймімо цю літописну версію за вірогідну. Перечитаймо уважно ще раз це місце в літописі. Перелічімо ще раз племена, які у 859 році потрапили в залежність від варягів, у 862 — вигнали їх, а невдовзі знову запросили, віддавшись під їхню зверхність: **чудь** — це племена, що жили довкіл Ізборська, **словени** — це Новгород, **меря** — це майбутня Суздальщина й частково Ростовські землі, **весь** — це Білоозеро з прилеглими територіями, **кривичі** — це племена, що жили у верхів'ях Двіни та Дніпра, приблизно між Псковом і Полоцьком.

Погляньмо уважно на карту: де ці землі розміщені і де тут наші з вами предки? Та й перелічені племена — здебільшого не слов'янські, а угро-фінські. Навіть про кривичів, яких авторка цих рядків, як, до речі, й літописець, беззастережно відносила до слов'ян, білоруський дослідник Владзімір Арлов пише: «Гісторыкі дагэтуль спарачаюцца, хто ж усе-такі беларусы — славяне з моцным дамешкам балцкай крыві ці аславянення балты». (1.8).

А щоб ні в кого не виникло сумніву в правдивості моїх слів, відкріймо найперші сторінки літопису, де преподобний Нестор, переповівши легенду про заснування Києва трьома братами, подає огляд племен:

«А по сих братах почав їхній рід держати княжіння в полян. А в древлян було своє, а дреговичі мали своє, а словени — своє в Новгороді, а другі сиділи на Полоті, котрі полочани. Од сих же є і кривичі, що сидять у верхів'ях Двіни і Дніпра; також сіверяни... На Білім озері сидить весь, а на Ростові-озері — меря... А по Оці-ріці... мурома. І чемериси окремий народ, і мордва окремий народ. **Бо се тільки слов'янський народ на Русі: поляни, древляни, новгородці, полочани, дреговичі, сіверяни, бужани..., а потім же волиняни. А се — інші народи, які данину дають Русі: чудь, весь, меря, мурома, чемериси, мордва, перм, ям, литва, зимигола, ліб. Ці мають свою мову...**» (25.6).

Отже, як свідчить літопис, на заклик цих племен (як ми з літописцем зазначили, переважно взагалі не слов'янських) прийшли три варязькі князі-брати: Рюрик, Сінав і Трувор. Рюрик сів у Новгороді, Сінав — на Білоозері, а Трувор — в Ізборську. Потім Рюрик перебив братів і, посівши їхні володіння, став князем над усіма тими племенами, які літописець ще раз скрупульозно перераховує. «Варяги, — пише він, — у тих місцях находники, а **корінне населення в Новгороді — словени, в Полоцьку — кривичі, в Ростові — меря, в Білоозері — весь, у Муромі — мурома. І над усіма тими володарював Рюрик**». (25.37).

Не важко помітити, що ця Рюрикова держава, до складу якої входили здебільшого не слов'янські, а угро-фінські племена, якщо й існувала коли-небудь, то лежала не тільки цілком поза межами сучасної України, а й взагалі нічого спільного не мала з тією слов'янською державою, центром якої був Київ, окрім того, що в часи Нестора сплачувала їй данину.

Але якщо б хтось захотів бачити в цьому факті підставу для тези про «єдине отечество», то таким нагадаю, що й Візантія певного часу сплачувала данину Русі, але від цього вона Руссю не стала й на «єдине отечество», начебто, ніколи не претендувала.

А що Київська держава на той час (середина IX ст.) вже не лише існувала, а й була добре зорганізована, а отже, не потребувала для «наведення порядків» північних «благодійників», — то про це свідчать не тільки літописні перекази про князя Кия, а й згадки

про неї в записах зарубіжних хроністів (Зеноб Глак, Йордан, Прокопій та інші).

Літописну згадку про Кия, який, за словами преподобного Нестора, «ходив до Візантії й велику честь мав від царя візантійського», ми ні довести, ні спростувати не можемо. А от свідчення візантійського Патріарха Фотія — очевидця описуваних ним подій — заперечити неможливо.

А пише він не про що інше, як про напад руських (київських) князів Аскольда та Діра на візантійську столицю, яку від нападників урятувала Пречиста Богородиця, здійнявши бурю в затоці та потрощивши кораблі русичів.*

Захистити місто, окрім Богородиці, в той час, за свідченням Патріарха, не було кому, бо імператор із військом якраз напередодні вирушив воювати з агарянами. Патріарх Фотій стверджує, що саме під враженням цього Богородичного дива князь Аскольд і прийняв у 866 році хрещення з іменем Миколая, а з ним охрестилися й багато воїнів і купців київських.

Ці записи візантійського Патріарха є доказом того, що Київська Русь на той час була вже досить сильною державою. Адже, щоб зважитись на морський похід проти могутньої Візантії, треба було мати досить потужний флот (під Царгородом стояло тоді 200 руських кораблів!), а щоб вибрати для нападу саме той час, коли імператор із військом буде відсутній, треба було, очевидно, мати ще й добре налагоджену оперативну розвідку.

І все це відбувається у 866 році, через 4 роки по тому, як варягів вигнали поневолені ними північні племена.

З огляду на це видається невірогідною літописна розповідь про Аскольда і Діра як про Рюрикових «дружинників простого роду», які відбилися від свого князя та оволоділи Києвом. Надто мало часу відводить літопис (сливе 4 роки!) на такі події, як вигнання варягів (862 рік); нове прикликання їх; створення ними трьох князівств; загибель Сінава й Трувора; підпорядкування Рюриком їхніх володінь; відхід від нього Аскольда та Діра; оволодіння ними Києвом та ще й перетворення його в потужне державне утворення, здатне вже у 866 році погрожувати самій Візантії. Тим більше, що про Київську

---

* Християнська Церква ознаменувала цю подію святом Покладання чесної ризи Пресвятої Богородиці, що відзначається 15 липня за новим стилем.

державу цього періоду є й свідчення арабського історика Аль-Масуді, який називає Діра одним із найвидатніших князів, що володів значними територіями й до столиці якого іздили торгувати араби.

Не могу не послатися й на думку таких авторитетних істориків, як В. Хвойко, Л. Нідерле, М. Брайчевський, які стверджували, що Київська Русь не була початком державності на території України, а стала наслідком розвитку країни за часів антив. А це — не IX, а ще IV—VI ст. нашої ери. Цю думку поділяли й ряд російських істориків післясталінського періоду (А. Монгайт, А. Арциховський та інші).

У будь-якому разі, якщо свідчення вставленої в літопис сторінки взяти за істину, то з них випливає, що в 60-ті роки IX ст. існувало щонайменше дві «колиски», в яких «виколисувалося» дві зовсім не споріднені народності, і в нашій «Київськоруській колісці» ми жодного «братика» в цей період не бачимо.

Уже в році 882-ому нашвидкуруч склепана Рюриком «північна колиска» (якщо така існувала коли-небудь) розвалюється, Рюрик гине, і його родич чи дружинник Олег, прихопивши з собою малолітнього Ігоря (очевидно, родича Рюрикового), втікає з тієї некерованої півночі, з якої навіть варягам зліпити таку-сяку державу не вдалося.

Спустившись Дніпром та вгледівши привабливе місто на його березі, Олег підступно вбиває Аскольда і Діра, що простодушно вийшли безоружні зустрічати зайшлого гостя, і стає київським князем.

Очевидно, саме для того, щоб якось виправдати це підступне вбивство, й знадобилася легенда про те, що Аскольд і Дір були «Рюриковими дружинниками простого роду», а отже, не мали права на князування...

Олег, зрештою, виявився вельми талановитим державцем. А те, що північним племенам навіть він не зумів дати ради, може бути хіба ще одним свідченням того, що ті племена перебували в той час на такому рівні розвитку, коли про державу мова взагалі ще йти не могла. Більше того, мудрий (віщий-бо!) Олег навіть не згадує про ті землі, де колись, як стверджує вставлена в літопис сторінка, пробував господарювати Рюрик, і які за правом спадку мали б належати його нащадкам. А проте, окрім слов'янського Новгороду, жодне із Рюрикових міст протягом століть не потрапляє в орбіту київських

зацікавлень. Полоцьк Володимир підкорює лише в 980 році, тобто через 128 років. Чудські землі завойовує у 1030 році Ярослав Володимирович, який будує там місто Юр'їв, а це ще раз доводить, що ті північні землі перебували поза київськими політичними й культурними впливами, бо інакше — навіщо було б ту чудь завойовувати аж в XI ст.?

Отож, не тільки я, а й сам преподобний Нестор, пишучи про нашу Київськоруську колиску, жодного «брата» в ній не бачить, як не бачить і «Великої Росії», бо в той час не тільки на Росію, а навіть і на князівство Московське ще й не сялося...

Ті, хто, як і Одеський митрополит, люблять покликуватись на те, що преподобний Нестор писав про «Русскую землю», а «наші предки звались іменно руськими людьми», мали б знати, що **не тільки їхні, а навіть і наші предки «іменно руськими людьми» ніколи не звались. Наші предки в часи Київської Русі звались не «руськими», а русичами.** Згадаймо «Слово про похід Ігорів»: «І се русичі — Даждь-Божі внуці...», або «З вами, русичі, хочу голову зложити...».

Їхні ж предки ще й за часів Нестора звались чуддю, ерзею, мерею, вессю, мурою, мокшею, мордвою...

Навіть Володимиро-Суздальське князівство, що, як відомо, стало основою Московського царства, «ніколи не мало свого єдиного етнічного імені, бо було завжди заселене народами, котрі нічого спільного зі слов'янами не мали, а саме: мерянами, фінськими москвинами, ерзею, мурою, мордвою, чемерисами, чуддю тощо. Їхне етнічне об'єднання відбулося пізніше під назвою Московського царства, і ця назва стала їхнім політичним ім'ям із XV ст. (московити)». (15.190).

А ось те, що преподобний Нестор писав «про землю Русскую», — правда. Бо земля його (і наша!) звалася тоді Руссю, а прикметник жіночого роду від цього слова творився шляхом додавання до основи Русь давнього, ще спільноіндоевропейського суфікса **КА** та займенника **Я** — **вона** (для чоловічого роду **Й** — **він**, середнього **Є** — **воно**), що виконував роль постпозитивного артикля. Виходило: Русь + **КА** + **Я** = руськая (буквально: **руська вона**). Згодом в українській мові цей постпозитивний артикль **Я** відпав як під дією живої вимови, так і за смисловою непотрібністю. Російська ж мова, яка скрупульозно дотримується тра-

диції, цей арктикль зберігає й донині, як і багато інших, нічим сьогодні не вмотивованих написань.

Отже, літописець, і справді, писав про землю Руську. Але назва ця стосувалася лише питомих руських (тобто київськоруських або сучасних українських земель), а не тих, що згодом перетворилися на Царство Московське, **бо й самі жителі майбутньої Московії ні в XI, ні навіть у XII ст. Руссю себе не вважали.** Хто не вірить — нехай уважно погортає літописи.

Ми згадували, що найтісніші контакти Київська Русь підтримувала з Новгородом. Тож, хто-хто, а Новгород мав би найбільше право претендувати на належність до Руси. А проте в Новгородському літописі під роком 1149 читаємо:

«Іде єпископ Ніфонт із **Новгорода в Русь**».

Під роком 1165 (це вже II половина XII ст.!) — ще точніше:

«Ходи ігумен Юрьевский в **Русь, в Києвград**».

На відміну від сучасних істориків-казкарів, не вважали себе Руссю навіть суздальці, яким та Русь була більмом у оці. Ось як написано в Суздальському літописі:

«Літо 1180. Іде князь Святослав со половци і черніговци із **Руси на Суздаль ратью**».

Те саме читаємо в Іпатіївському літописному зводі:

«Літо 1155. Юрій іде із **Суздаля на Русь** і прийде Києву».

Такі записи не поодинокі, а отже, не випадкові. У 1149 році Ізяслав Мстиславич, рушивши із Києва на Юрія Суздальського (Довгорукого), каже новгородцям: «На нього я прийшов, **зоставивши землю Руську**, заради вас і задля обид ваших», а Юрій, у Суздалі сидючи, журиться з приводу вигнання із Києва сина свого: «Чи ото **немає частки в Руській землі мені й моїм дітям?**» (17.222).

У 1174 році, по вбивстві Андрія Юрійовича, **ростовці й суздальці посилають своїх послів у Русь** по князів Ростиславовичів; а в 1178 році Мстислав Ростиславович — Білгородський князь — уперто відмовляється від запросин на **Новгородський стіл**, мотивуючи тим, що не зможе **«Руської землі забути**». (17.324).

Про окремішність і навіть чужорідність майбутніх російських територій, зокрема, і їхнього осереддя — Ростово-Суздальської землі — по відношенню до Руси говорить і російський історик В. Ключевський:

«Это была страна, — пише він, — лежащая вне старой коренной

Руси, и в XI веке она была более чужеродной, нежели русской страной. Населяли ее мурома, меря, весь...». (13. Т. 2. 362).

...Як із муроми, мері, весі, чуді чи ерзі могли витворитись «руські люди», які нічогоісінько не знають про цих своїх предків — їхній фольклор, обрядовість, звичаї, прадавні вірування, світоглядні уявлення, і скільки жорстоких зусиль треба було затратити російській деспотії, щоб начисто витруїти в народі навіть згадку про ці свої пракорені, — це таємниця російської історії...

А були ж і в них, у тих давніх лісових племен, своя культура, звичаєвість, мистецтво, що відгомоном древньої фінської казки прозирає із «крилець і підкліть» Коломенського палацу, храму Василя Блаженного; голосом давньої музики дзвенить у металевих прикрасах рязанських, псковських, мордовських жіночих уборів; шепоче із розкопів Монастирища, Березняків, Дьякова городища та безлічі інших пам'яток, що заради шовіністичної ідеї «спільної колиски» були вкрадені в цих народів і або знищені, або приписані чужій для них слов'янській культурі.

Що це були за народи? Як жили? У що вірили? Чого прагнули? Хіба не цікаві питання? І сумно думати, що якби хтось захотів ранише пошукати на них відповідей, то їх ще можна було б знайти — отоді десь, у якомусь XV ст., коли Москва, захотівши стати «Третім Римом», рішуче «закрила» свою власну історію та взялася привласнювати собі чужу.

Але не забігаймо так далеко вперед. Підбиймо підсумки сказаного ранише.

Ми досить детально оглянули нашу Київськоруську «колиску» від IX по XI ст., тобто в той період, у якому, як стверджують московські казкарі, «Киев был вместе с Великой Россией».

Чи бачили ми в ній, у тій «колисці», або бодай побіля неї, якогось «брата»? Ні. І Росії — ні «великої», ані навіть «маленької» — також не бачили, бо її в той час не існувало. Бачили десь поза межами тієї колиски безліч угро-фінських племен, які, якщо вірити літописній вклейці, в IX ст. з допомогою варягів навіть пробували організувати таку-сяку державу, що зуміла проіснувати сливе 20 років. Але, якби вона проіснувала й довше, то це все одно була б чужа держава, яка до нашої давньоруської колиски не мала жодного відношення.

Мене можуть запитати: а Новгород? Він же входив у сферу, по-сучасному кажучи, геополітичних інтересів Києва? І князі Київської династії там князували постійно.

Усе правильно. Але Новгород тому й звався «господином» та «великим», що мислив сам себе суверенною самоправною одиницею і, приймаючи київських князів, залишав за собою право в будь-який час «вказати їм путь» — тобто вигнати князя та зажати іншого. Руссю, як ми бачили із літописів, Новгород себе не вважав і не раз боронив перед нею свої права і вольності.

Але справа навіть не в цьому, а в тому, що й з державним утворенням, яке виникне за кілька століть і дістане назву Московського царства, слов'янський Новгород тим більше нічого спільного не мав і не хотів мати, вперто боронячи свою незалежність.

Коли ж (аж у середині XV ст.!) стало зрозуміло, що сили нерівні, новгородці вирішили укласти союз не з Москвою, а з Польсько-Литовським королівством, до складу якого в той час входила й колишня Київська Русь — Україна. Але про ці події нехай розповість російський історик Церкви М. В. Толстой. У нього це краще, ніж у мене, виходить.

«Легкомысленный народ, — пише про новгородців цей поважний дослідник, — мечтал о прелестях свободы (просто-таки обурливе «легкомисліє»!!! — Г. М.), хотел тесного союза с Казимиром — королем Польским и великим князем Литовским. На вече народ кричал: «Не хотим Иоанна!» (Московського царя Івана III. — Г. М.) «Да здравствует Казимир! Да исчезнет Москва!» (30.300).

Іоанн, ясна річ, «взявся за оружие» і розбив новгородців, обклавши даниною та взявши контрибуцію. Але той «легкомисленний» народ, якого М. В. Толстой на цей раз уже називає «буйним», не вгомонився й через три роки підняв повстання та знову «отважился вступить в сношения с Казимиром... Иоанн вооружился и окончательно победил Новгород», — пише історик Російської Церкви. Кажуть, щоправда, що це Івану III вдалося завдяки тому, що якийсь Упадиш (ім'ячко ж яке!!!) позабивав жерла гармат, і у вирішальну мить оборонці міста залишилися без артилерії.

Новгородці («легкомисленние» ж бо!) й після цього не перестали «мечтать о прелестях свободы», і в 1569 році походом на них іде вже біснுவатий Іоанн IV (Грозний). Історики пишуть, що новгородськими трупами були загачені всі ріки, і води їхні ще кілька місяців не могли пробитися до моря.

Ото так Москва вместила в древній Новгородській «колисці». Сталося це, як бачимо, аж у II половині XVI ст.! У Київській «колис-

ці» у цей час на неї немає ще й натяку, як немає й натяку на якихось «іменно русскіх людей» на світовій етнічній карті. **Бо наші предки, як уже згадувалось, ніколи «русскімі» не звалися, а звалися русичами. Жителі ж Московського царства звалися москочитами від назви своєї держави Московії, або ж москалями — від ріки Моски, що дала назву й місту, яке виросло на її берегах, і самій державі. Назва ця, до речі, фінська. Означає — «каламутна вода, болото».** Так що росіяни цілком слушно ображаються на назву «москаль», бо дослівно вона означає: «той, хто живе в каламутній воді, в болоті». Ну, а хто саме, згідно з повір'ями, там живе, не мені казати — це всі знають. Отож, я щиро прошу всіх не вживати цього поганого слова. Будьмо чемними в ставленні до наших сусідів!

Але якими б чемними ми не були, а й у цей період у нашої Київськоруській «колиці» жодного брата — ні молодшого, ні, тим більше, старшого — не знаходимо. Залишається думати, що нам того «брата» хтось іще пізніше до колицки підклав, як ото зозуля підкладає свої яйця у чужі гнізда.

Не знаходимо ми поблизу Київської держави й «Великой Росии», з якою нібито «Киевская Русь всегда была вместе». Більше того, навіть князівства Московського ми поки що також не бачили. Згадувані нами події, пов'язані з підкоренням Новгороду, відносяться аж до XV—XVI ст., коли Київської Русі як самостійної держави вже не існувало, вона входила до складу Польсько-Литовського королівства.

То, можливо, десь там, в отім проміжку між XI і XV ст. у нас усе-таки була якась «общая історія» бодай із Московським князівством, якщо вже не з «Велікой Россіей»?

Щоб відповісти на це запитання, треба, очевидно, з'ясувати, коли і як з'явилося на світовій мапі Московське князівство.

3. «Откуда есть пошла» земля Московська, або Казочка про «спільну історію братніх народів»

Ми вже говорили про гіпотетичну Рюрикову державу, яка, якщо й існувала насправді, то проіснувала сливе 20 років і жодного відношення до Київської держави не мала. Те, що після її розвалу Олег, убивши київських князів, став князувати в Києві, аж ніяк не означає, що чудь, ерзя, меря чи весь стали братами київських русичів, тим більше, що про будь-які стосунки Русі з тими «Рюриковими» племенами протягом близько двох століть майже жодної згадки літопис не подає. Та й Москви серед тих згаданих у літописі «Рюрикових» міст ми не бачимо. Згадуються Новгород, Полоцьк, Ізборськ, Білоозеро, а Москви — немає.

Перша згадка про Москву датується 1147 роком. Мова йде, щоправда, не про місто, а про перевалочний пункт купця Степана Кучки, на який випадково натрапив, об'їжджаючи довколишні землі, суздальський князь Юрій Довгорукий.

У підручниках з історії пишеться, що князь дуже вподобав собі ту важкодоступну, заховану в хащах місцину і вирішив побудувати там місто.

Наведена Татишевим «Повість о начале царствующего града Москвы» свідчить, щоправда, що вподобав князь Юрій не так місцину, як Куччину жінку, бо, хоч і був жонатий, жив «другія жени многі приводя, веселяся». А що Кучці це «вподобання», ясна річ, не припало до душі, то князь, не довго думаючи, вбив того незговірливого Кучку й звив кубельце біля податливої молодиці.

Принаймні, літопис свідчить, що отого 1147 року «у день п'ятниці на Похвалу Пресвятої Богородиці» (4 квітня) гостював у князя Юрія Святослав Ольгович із сином своїм Олегом, котрий «поїхав попередю до Юрія і дав йому пардуса». Гостина ця (за літописним свідченням, бучна і пишна) відбулась, очевидно, в Куччиній вотчині, бо, посылаючи послів до Святослава, «Юрій сказав йому: «Прийди до мене, брате, в Москов». (17. 208).

Згадувана вже «Повість о начале царствующего града Москвы» уточнює, що то була не просто гостина, а не що інше, як весілля Юрійового сина Андрія (за Синописом — Китаю), якого Юрій

женить на доньці вбитого ним Степана Кучки Улити, незважаючи на те, що Китай-Андрій на той час уже також був жонатий. (17.314).

Якщо врахувати, що Російська Церква наполегливо претендує на спадкоємність християнської традиції від часів Володимирового хрещення, тобто від 988 року, то наведені вище факти краще будь-яких слів свідчать про те, що й через більш ніж півтора століття по хрещенню Київської Русі на Суздальщині ті християнські традиції ще й не ночували...

До речі, через 27 років після згаданого бучного весілля саме брати Улити — забрані малолітніми до Суздаля сини Степана Кучки Петро та Яким — разом із родичем третьої Андрійової жони-осетинки й стали вбивцями цього «боголюбивого» князя. Сталося це вже в Боголюбіві, року 1174, місяця червня, 28 дня. «Любов» до князя була така велика, що боголюбівці кілька днів грабували дім княжий і доми посадників та тівунів. «Навіть із сіл приходили й грабували», — свідчить літопис, додаючи: «Так само було й у Володимирі» (на Клязьмі. — Г. М.).

Сам же вбитий князь три дні пролежав на паперті церкви, аж доки Арсеній — ігумен Козьмо-Дем'янського монастиря — не присоромив священників та не примусив їх унести тіло князя в божницю.

Але нас зараз цікавить лише те, що про Москву, яка ще й через кілька десятиліть згадується в літописі як сільце Кучкове, до 1147 року нічого не було відомо.

Про сам Суздаль, як уже мовилося, маємо згадку в літописі під роком 1024-им, у зв'язку із постановням волхвів. Пізніше, аж у 1096 році, це місто згадується в контексті воєнних дій між Ізяславом Володимировичем та Олегом Чернігівським.

Княжим містом Суздаль стає із 40-х років XII ст. Принаймні, до цього часу Юрій Довгорукий, від часів якого якраз і починає активізуватися життя на тих майбутніх російських землях, із своїх воєнних походів незмінно повертається до Ростова.

Лише під роком 1142 сказано, що Ростислав Юрійович (син Довгорукого) «пішов у Суздаль до отця свого».

У році 1143-ому знову читаємо: «Вийшов Ізяслав Мстиславович із Переяславля до Юрія в Суздаль».

Саме з цього часу літописи фіксують активні контакти майбутніх російських земель з Київською Руссю, хоч «контакти» ці зводяться

виключно до боротьби за опанування Юрієм та його синами князівств у власне руських землях, зокрема, й Київ-княжого столу, який Юрій Суздальський на короткий час посідав аж чотири рази: тричі був вигнаний, а востаннє, за однією версією, був отруєний киянами, за іншою — помер своєю смертю, перепивши чи переївши на святкуванні Вознесіння в осьменника Петрила. Обидві версії вірогідні.

Перша — з огляду на те, що упродовж усієї боротьби Довгорукого за Київський стіл літописи настійно фіксують негативну думку русичів про цього князя: «Він не вмів з нами жити» (17.219), «З Юрієм ми не вживемося», «А Юрія ми не хочемо». (17.243).

Друга — з огляду на характеристику князя, подану у Татищева: «Сей бо князь був... великий любитель жінок, солодких наїдків і пиття; більше про веселощі, ніж про справи і воїнство дбав, бо все те перебувало під владою і наглядом вельмож його і любимців...». (17.270).

Як би там не було, але навряд чи подібні «контакти» Суздальщини з Руссю «тягнуть» на те, щоб бачити в них спільність нашої історії, а тим більше, «братерську єдність» наших народів.

Ще більш «тісними» стали ці «контакти» за князювання Юрійового сина Андрія (Китая), який розпочав «братнє єднання» з Руссю з того, що, покидаючи «проти волі отця свого» Вишгород, куди був посаджений Юрієм у 1155 році після чергового завоювання Київського столу, вивіз (а простіше — вкрав) одну з найбільших святинь Русі — ікону Вишгородської Божої Матері, написану, за переданням, св. євангелістом Лукою на дошці столу, за яким обідала Богородиця.

Отак собі — взяв і повіз у Суздаль! Кажуть, правда, що не довів: Богородиця нібито не схотіла в столицю князя-зłodія вступати. Не доїжджаючи Суздаля, коні стали — й ані руш! Змушений був Андрій, нібито, місто нове зводити, Боголюбовим назване, а в ньому — церкву Різдва Святої Богородиці, кам'яну, оздоблену ліпше всіх церков. Пізніше перенесена була чудотворна ікона у Володимир-на-Клязьмі, нову Андрійову столицю.

Так і стала наша Вишгородська Богоматір — Володимирською, якою й понині пишається братній народ!

Думка боголюбивого князя Андрія щодо «єдиного отечества», щоправда, докорінно відрізнялася від думки сучасних «боголюбивих» мужів.

Він був найпершим ідеологом і творцем сильної держави на суздальських землях, не тільки ніяк не пов'язаної з Київською Руссю, а навіть ворожої, здатної перевершити її красою і славою.

Уже з перших років свого князювання береться князь Андрій за розбудову нової столиці князівства — міста Володимира-на-Клязьмі, закликаючи із Київської Руси та інших держав майстрів-зодчих, живописців, які споруджують у Володимирі й майже точну копію Київських Золотих воріт, і церкву Успіння Пресвятої Богородиці, що повторювала Київську, щоб не бути Володимиро-Суздальській княжій столиці гіршою від Києва — стольного міста історичної Руси.

Усвідомлюючи роль Церкви не тільки в духовному, а й у національно-політичному житті держави, князь Андрій уже в перший рік свого самостійного князювання здійснює заходи щодо створення в Суздальщині нової окремої єпископії (раніше єпископ був лише в Ростові), а потім і окремої Церкви, відділеної від Київської митрополії.

У 1160 році (лише через 3 роки після смерті свого «довгорукого» батька) Андрій звертається до Константинопольського Патріарха Луки Хризверга з проханням вивести підпорядковані йому території з-під юрисдикції Київської митрополії та утворити на них окрему митрополію, зі своїм власним митрополитом. Хоча, за словами літопису, «самовладцем бути в Суздальській землі», цей далекоглядний політик у XII ст. розумів те, чого наші українські владоможці не можуть второпати й у XXI: **ні про яку самовладність не може бути мови, якщо твої священники — твоє духовне, ідеологічне воїнство — підпорядковані центру, що знаходиться в країні-суперниці, а тому, якщо хочеш мати незалежну державу — створюй у ній незалежну Церкву!**

Чому Лука Хризверг відмовив Андрію Суздальському — невідомо. Очевидно, причина була в тому, що Ростово-Суздальські та прилеглі до них землі на той час ще далеко не всі були християнізовані, а без потужного місійного впливу Києва християнізація їх ставала вельми сумнівною.

Відмова Патріарха була болісним ударом по честолюбних намірах князя Суздальського перевершити Київ або хоч дорівнятися до нього. Але, коли не можна дорівнятися, самому підіймаючись вище, то можна ж спробувати досягти цього, опускаючи нижче суперника! Саме про це пише М. Грушевський: «Нащадки молодших Монома-

ховичів умисне намагалися підірвати Київ, щоб київські князі не мали значення, а їм щоб бути найпершими князями». (9.110).

У 1169 році, зазнавши, так би мовити, фіаско в «мирному змаганні» за першість, «боголюбивий» князь Суздальський збирає велике військо й вирушає на Київ. 20-го березня 1169 року Київ було взято.

«І грабували вони два дні увесь город, — пише літописець, — Подолля і Гору, і монастирі, і Софію, і Десятинну Богородицю... Церкви горіли, християн убивали, а інших в'язали, жінок вели в полон, силоміць розлучаючи з мужами..., діти ридали, дивлячись на матерів своїх. І взяли майна безліч, церкви оголили від ікон, і книг, і риз, і дзвони здіймали і вивезли в північні краї... Запалений був навіть монастир Печерський святої Богородиці поганями..., і стояв у Києві... стогін і туга, і скорбота невтишима, і сльози безперестанні...». (17.295).

Якщо хтось у таких історичних подіях здатний бачити доказ «братерської єдності народів» і «спільність» їхньої історії, то з **таким же успіхом він може вважати, що й із татаро-монголами у нас теж були і «братерська єдність», і «общее отечество», бо ж і тривалість наших «братніх контактів» із ними була не меншою, як із суздальцями, приміром, і лиха в нашій землі вони накоїли не менше.**

Нам же слід запам'ятати, що саме XII ст. було періодом активізації державного життя в північно-східних землях, заселених, як ми знаємо, не слов'янським, а угро-фінським населенням.

Те, що з XII ст. в землях тих князували князі Київської династії (Мономаховичі), які, очевидно, мали в своєму оточенні певну кількість руського люду, ніяк не може бути доказом належності цих земель до Київської Русі як «єдиного отечества».

У Франції, як ми знаємо, королевою була колись Анна Ярославна, але Франція від того не стала Руссю, а французи — русичами, хоч у почті Анни до Франції приїхала також певна кількість руського люду. Та й ми не стали Литвою від того, що у нас колись повсюдно князували князі литовської династії.

Аж ніяк не можуть бути доказом належності Суздальщини та інших північно-східних князівств до Київської Русі й претензії Юрія Довгорукого на Київський княжий стіл, який він аж чотири рази на короткий час посідав з допомогою зброї.

Захоплював колись Галицький стіл угорський король Андрій і навіть садив на ньому свого сина Коломана (1214 рік), потім у 1227 році — Андрія... То, може, Угорщина від того Галичиною стала?!

Та й сам Юрій Суздальський дуже добре розрізняв поняття «Русь» і «Не-Русь», не раз нарікаючи на те, що «немає вже частки в Руській землі мені й моїм дітям» (17.222), хоч і він, і діти його мали свої «частки» в північно-східних землях.

Те саме чуємо й од сина його Андрія, який після невдалої битви під Переяславом просить отця свого пошвидше **вибиратись до Суздалья**: «Ось нам уже, отче, тут, у Руській землі, ні раті, ні чого іншого. Тож затепла підімо...». (17.250).

Доказом того, що ніколи Київ і Суздаль не сприймалися як «єдине отечество» чи хоча б як братні, споріднені держави, а завжди були державами-антагоністами, державами-суперницями, є й варварське знищення Києва Андрієм Суздальським у 1169 році, що «стало підсумком київської доби в руській історії». (36.62).

Кінець XII та початок XIII ст. для Руси пройшли в боротьбі з половцями, чії набіги на Русь стали в той час систематичними, та в міжусобицях, нерідко спровокованих усе тими ж суздальськими князями. «Нині Роман, зять мій, — дорікає, наприклад, у 1197 році Рюрик Київський Всеволоду Суздальському, — ворогом мені став не через кого ж, а тільки через тебе... І з Ольговичами я через тебе в неладу є...».

Але слід визнати, що князі наші й без чужого втручання вміли дуже «успішно» самоїдством і самознищенням займатися, продаючи сильнішому, переступаючи хресне цілування та з однієї коаліції в іншу переходячи.

Після Батиєвого нашестя дороги Київської Руси і її північно-східних сусідів розходяться остаточно. (36.109).

Київ, що за якихось 70 років пережив два тотальних руйнування (суздальське й татаро-монгольське), занепадає. Центр державного життя переноситься в Галицько-Волинські землі, що мудрістю й міццю Романа Мстиславовича в 1199 році були об'єднані в Галицько-Волинську державу, яка продовжила існування Руси ще майже на півтора століття.

У першій третині XIV ст. Київська Русь стає частиною Русько-Литовської держави, а з XV — Речі Посполитої Польської.

Північно-східні сусіди переносять центр Володимиро-Суздальського князівства на Москву й заповзятливо творять Московську державу.

Отже, й тут ні про яку «спільну колиску», «общее отечество» немає й мови.

4. Таємниця татаро-монгольського іґа

Дивним і загадковим залишається піднесення Московської держави під «кривавим татаро-монгольським іґом», перед самим носом у Орди.

Ну, самі судіть: «... поступенно вырастали новые города — Радонеж, Руза, Верея, Боровск, Серпухов, Кашира... Строились крепости... Копорье, Ямгородок, Орехов, Корела, Ладога, Изборск, Порохов... Москва становится сильной крепостью; предпринимается строительство белокаменного Кремля». (12.29).

І це все в той час, коли в руських землях татари вимагають, щоб князі самі руйнували свої власні, давно побудовані міста-фортеці, боячись зміцнення підвладних Орді земель.

Так у 1259 році за наказом Бурундая князь Лев «розметав» міста Данилів, Стіжок і навіть Львів. Князь Василько змушений був розорити Кам'янець, Луцьк та свій рідний Володимир (Волинський). Навіть Данило Галицький змушений був власноруч знести укріплення свого улюбленого Холму.

Чи ті ординські хани геть усі далекозорістю страждали, що за тридев'ять земель фортеці рушили, боячись зростання міці підкорених, а тут — впритул не бачили, як Московщина в могутню силу перетворюється? Чи то, може, вони самі й створили її? Недарма ж бо більшість московських бояр татарами були.

А може, ті татари взагалі ні з якої Монголії не приходили, а споконвіку жили в тих північно-східних землях? Бо ж стверджують деякі дослідники, що таку силу-силенну кочового люду азійський степ просто не прогодував би. «Людський ресурс в азійських степах не міг дотягнути до критичної маси, здатної таким нестримним валом вихлюпнутись за межі регіону», — пише автор книги «Таємниця Великого Хреста» А. Маслов (20.78), ділячись, зокрема, ще одним цікавим спостереженням. «Відкриймо, — пише він, —

другий том академічної «Історії СРСР» — зведеної праці цілої плеяди високовчених мужів..., які без тіні сумніву запевняють читачів, що... на мініатюрі... XVI ст. зображена оборона міста Козельська в 1238 р. від татарів. При цьому ніхто навіть не пробує пояснити, чому, власне, і наступаючі, й оборонці — як два ніжинські огірки в одній банці — абсолютно не відрізняються одні від одних?..». (20.5).

Не відрізняються вони й на жодній іншій мініатюрі, в тім числі й на малюнку знаменитої Куликовської битви, на якому монастирському художнику навіть довелося над головою одного з воїнів написати: «*Дмитрей*», очевидно, щоб не переплутали з Мамаєм, обладунок якого хіба лише кольором відрізняється від Дмитрійового. Навіть мечі в одного й другого війська абсолютно однакові, ніби в одній кузні ковани... Та й обличчя і в тих, і в інших однаковісінькі, наче їх одна мама народила. Думається, що за 200 років «іга» мав би залишитися, бодай в усних переказах, опис зовнішності тих татаро-монголів, якщо їх, і справді, хтось бачив!..

У будь-якому разі всьому світові достеменно відомо, що за 200 літ перебування в Європі ті загадкові монголо-татари не залишили по собі жодного специфічного сліду, окрім створеної й розквітлої «під ігом» Московської держави, що на довгі століття зберегла й ординський спосіб управління, й побут, і звичаї, і безліч завідомо татарських боярських родів.

Але облишмо всі ці історичні загадки. Нас бо цікавить проблема «спільної колиски», в якій ми й до XV ст. російського «брата» не знаходимо, як не знаходимо поки що й «Великої Росії», з якою, як стверджують казкарі від історії, «Киевская Русь была всегда вместе».

5. Хто і коли підклав у Київськоруську колиску зозулячі яйця, або Початок московської казочки про «общее отечество»

Ми простежили, що активізація державного життя на територіях майбутньої Великої Росії починається з середини XII ст., з початком князювання в Ростово-Суздальському князівстві Юрія Довгорукого (1135 рік).

Як представник роду Мономаховичів, Юрій не може змиритися з тим, що йому і його дітям «немає частки в Руській землі», й не раз намагається оружно повернути цю «частку». Отже, князь **Юрій добре усвідомлює, що його князівство знаходиться за межами Руси.**

Можливо, згадана у Татищева його нехоть до державних справ якраз і була продиктована тим, що Суздальщину він вважає чужиною, не гідною його трудів.

Не вважає Руссю своє князівство і Юрій син Андрій (Китай). Але у нього, що виріс і виховався в Суздальській землі, ставлення до Руси зовсім інше, ніж у батька.

Якщо для Юрія Русь — рідна земля, батьківщина, в яку неодмінно треба повернутися, то для Андрія — то не тільки чужа, а й ворожа земля, яку будь-що треба перевершити і красою, і силою, а як це неможливо, то знищити як ненависну суперницю.

Отож, ні Юрій Довгорукий, ні Андрій Боголюбський нам у нашу Руську княжу «колиску» зозулячих яєць не підкидали.

З'явилися ті яйця в нашій «колисці» «заднім числом», тоді, коли самої «колиски» вже не існувало. Підклали їх московські казкарі за повелінням володарів розквітлої «під ігом» Московської держави.

Сталося це вперше в II половині XV ст., коли цар Іван III (1462 — 1505 рр.) сформував основне ядро Московської держави, підкоривши Новгород (1478 рік), Твер (1485 рік) та інші північно-східні князівства.

Убравшись у «державне пір'я», Москва починає претендувати на власну роль у міжнародній європейській політиці. Амбіцій додає й падіння в 1453 році Константинополя («Другого Риму») під ударами турків.

Сподіваючись на втрату Константинопольською Патріархією провідної ролі у Вселенському православ'ї, Москва поспішно проголошує себе «Третім Римом». «А четвертому — не бувати!», — додають зарозумілі московські володарі. Виникає потреба в історії, яка б довела легітимність московських правителів, рівність їх з іншими володарями європейських держав.

Московську історію глибше XII ст. ніяк не протягнеш. До «ординців» — не прив'яжешся, бо їх Європа ідентифікує як варварів. Від них, навпаки, всіма силами «відв'язуватись» треба! Залишається Русь, якій таки колись якісь нинішні московські землі данину платили, та й у самій Суздальщині князі київської династії

правили. (Ми вже говорили, що з таким же успіхом могла б на давньоруську спадщину претендувати Франція, бо там була королевою Київська русинка ...).

Так починають з'являтися в нашій «колисці» перші зозулячі яйця; так починається привласнення Москвою давньоруської спадщини.

В «Ілюстрованій історії СРСР» читаємо: «Идейным стержнем летописей и литературной публицистики этого времени (часів Івана III. — Г. М.) **всё явственней становится мысль об исторической преемственности власти московских государей от киевских великих князей... В противовес настойчивой зарубежной пропаганде русская публицистика развивает тезисы о преемственности власти и исторических прав московских государей, возводя их в наследники византийских василевсов и римских императоров**». (12.4). Це пише член-кореспондент Академії Наук СРСР Пашуто В. Т., підтверджуючи тим самим, по-перше, що ідея «єдиного отечества» і «общего наследия» вперше проклюнулася саме в XV—XVI ст., а по-друге, що тодішня Європа, яка все-таки знала тогочасну історію, ці ідеї «настойчиво» заперечувала.

Із тією «зарубежною пропагандою» московити, ясна річ, не дуже рахувалися, і вже з 1485 року, після підкорення Тверського князівства, цар Іван III починає іменувати себе: «Великий князь всея Руси», а на московських монетах карбується: «Господарь всея Руси».

Іван IV (Грозний) уже величає себе не Великим князем, а царем (1547 рік) і знову ж «Государем всея Руси».

Очевидно, саме в цей час, а можливо, й дещо пізніше — з «возшествієм на престол» Романових, які, як стверджує вже згадуваний А. Маслов, «без вагання віддавали розпорядження про знищення не тільки першоджерел, а й надто самостійних їхніх тлумачів» (20.116), — і з'явилася в Несторівському літописі та **вклеєна сторіночка із відомостями про прикликання варягів та створення Рюрикової держави на території саме майбутньої Московщини**. У такому разі стає цілком зрозуміло, чому відомі в свій час усьому світові князі Аскольд і Дір стають у літописі нелегітимними державцями — «простими дружинниками не княжого роду», яких Олег убиває, розчищаючи місце для «легітимного Рюриковича», **прийшлого із майбутньої Московщини**.

Не знаю, як кому, але мені здається, що ніякого вбивства князів Олегом на березі Дніпра взагалі не було, як ніколи не було й тієї міфічної Рюрикової держави, й Олег ні з якої півночі на береги Дніпра не приходив, а завжди жив у Києві, залишившись після смерті своїх князів правителем при малолітньому Ігореві — синові одного з них.

Це, звісно, лише версія... Але хто пояснить мені, **чому саме ЦЯ сторінка була вклеєна в Несторів літопис і чому в таких палких суперечках з приводу «норманської теорії» походження Русі ніхто ніколи не згадував, що теорія ця викладена на вклеєній сторінці?**

У кожному разі, ми, нарешті, знайшли ту зозулю, яка «знеслася» аж у XV ст., прокукавши на цілий світ, що **зозуленята з тих яєць вилупились... на 6 століть раніше, ніж самі яйця були знесені!**

Отака-то цікава казочка...

IV. Канони на службі в корони, або Казочка про єдність Російської та Української Православних Церков «от начала прінятія православія»

1. Чи можна охрестити незачате немовля?

Ще одною улюбленою казочкою московських казкарів є казочка про канонічну єдність Московської, тобто Російської, Православної Церкви з Українською.

«Широта російської натури» добре відома в цілому світі: вже як замахнулись на щось, — то ні кордону тобі, ні стриму!

Якщо вже створили таку казкову історію-самобранку, на якій «по щучьому веленію по своєму хотенію» цілу давню державу самі собі піднесли, то чом би на закуску не заковтнути ще й Церкву цієї держави разом зі всіма її духовними надбаннями?

Сказано — зроблено! І з'являється ще одна улюблена казочка московських казкарів про нерозривну «от начала прїнятія православія» єдність Української і Російської Церков, про Російську Церкву — «наследницу Владимірова крещенія». Казочка ця, як не дивно, виникла значно пізніше, ніж казочки про «єдіное отечество» і «общую історію». Коли ці казки склалися, Москва, навпаки, відгороджувалася від Української Церкви, про що ми розповімо трохи пізніше. А зараз знову повернімось у Київську Русь, чи правильніше сказати, просто в Русь.

Рік хрещення Руси Володимиром Великим усім відомий: це 988 рік за новим літочисленням.

Разом з тим, із візантійських джерел ми знаємо, що князь Аскольд, а з ним і багато киян, прийняли хрещення ще у 866 році. Княгиня Ольга була охрещена в 955 році. Знаємо, що в Києві на той час уже була церква св. Іллі-пророка, яку відвідувала княгиня.

Археологічні розкопки свідчать про те, що на Волині християнство було відоме ще з IX ст., адже в археологічному пласті саме цього періоду дослідники знаходять на цій території предмети християнського культу. Щодо півдня Руси (уличі, тиверці, що тривалий час перебували під владою готів), то тут християнство було поширене вже в IV ст., бо готський єпископ Феофіл був членом Першого Вселенського Собору 325 року.

Але ми не будемо заглядати так далеко. Офіційна дата хрещення Руси — 988 рік. Невдовзі, можливо навіть у цьому самому році, засновується й Київська митрополія.

За твердженням московського духовенства, Російська Церква є прямою спадкоємицею цієї давньої Київської Церкви, бо була з нею разом «от начал прїнятія православія».

Неодноразово згадуваний тут представник «Української» Церкви на переговорах у Женеві — митрополит Одеський Агафангел — пише: «Откуда началась, по разумению националистов, история Украины? Невежеством является их утверждение, что в 988 году было крещение Украины, а не Руси...».

Усі ці заяви, які в Женеві, очевидно, сприймаються як незаперечні аргументи, потребують коментаря.

По-перше, «откуда» («по разуменію» не тільки «націоналістів», а й усіх грамотних людей) почалась історія України, ми бачили в попередніх розділах і усвідомили, що почалась вона аж ніяк не з

Київської Русі й не з часу хрещення, а ще з мезолітичних, дотрипільських часів.

По-друге, жодні «націоналісти» не впадають у таке «невєжество», щоб стверджувати, ніби св. Володимир у 988 році хрестив Україну, бо всі «націоналісти» добре знають, що наша земля тоді так не називалася. Вона звалася Руссю. Тому й хрестив рівноапостольний князь саме Русь. А в тому, що Руссю, як ми бачили, в ті часи називалися саме майбутні українські землі, й ні Новгородщина, ні Суздальщина, ні тим більше Московщина, на території якої за Володимирових часів лише жаби в болоті кумкали, в поняття Русь не входили, — вина не «націоналістів», а самої матінки-історії та ще тих її «вдосконалювачів», які не здогадалися, якої саме історії потрібно буде московському духовенству в ХХІ ст., й не «приладнали» її до цих потреб.

Зрештою, є й інші свідчення про час хрещення земель, що згодом утворять Московську державу. Їх можна почерпнути із чисто російських джерел, що ми й зробимо, користуючись для цього «Історією Російської Церкви» М. В. Толстого. (30.24—25; 58—60).

«Между тем, — пише цей дослідник церковної російської історії про часи Ярослава Мудрого, що став княжити в Києві через 30 років по хрещенню, — **восток России еще мало был знаком с христианством, а в северо-восточных дебрях и болотах язычество держалось даже и в начале XII столетия...** В области Ростовской, несмотря на подвиги первого святителя Федора, многие жители не принимали крещения и были столь упорны и неприязненны к святителю, что он принужден был переселиться в Суздаль, где проповедь его была успешнее». (30.74—75).

Про «успіхи» християнської проповіді на Суздальщині можна судити з того, що в році 1127-ому (тобто через 129 років після хрещення Русі) суздальці забили камінням ченця Києво-Печерської Лаври, св. муч. Леонтія, який також намагався християнізувати жителів майбутньої Московії.

З тієї ж «Історії...» М. Толстого дізнаємося, що окремі новгородські території були охрещені аж у 1227 році, а це вже не Х, а ХІІІ ст. Мордовські племена, що жили не деінде, як на тій же Суздальщині та Нижньоновгородщині, були охрещені аж у 50 — 60 роках ХІV ст., а пермських зирян преподобний Стефан Пермський почав навертати до християнства ще пізніше. Для цього він, до речі,

вивчив мову тубільного населення й служив своїй пастві літургію зирянською мовою.

У зв'язку з цим величезне зацікавлення викликають заяви сучасних московських ієрархів про неканонічність української мови та неможливість її вживання в богослужбовому чині. Зирянська, виходить, кимось була до «канонічних» вписана? Не думаю ж бо я, що преподобний Стефан Пермський, порушуючи канони, міг би до лику святих бути причислений... Напевне, справа таки в тому, що святитель Стефан служив Богові, а нинішні церковнослужителі Московського Патріархату в Україні й досі служать імперській меті русифікації «инородцев».

Отож зиряни були охрещені наприкінці XIV ст., а чудські племена, що сиділи на Ладозі, Іжорі, в Каргополі, ще й на той час залишалися нехрещеними.

Сама ж Москва також аж ніяк не могла бути охрещена св. Володимиром, бо в ті часи про неї ще й згадки не було. **А охрестити «немовля», не тільки не народжене, а ще й не зачате, очевидно, ще нікому не вдавалося...**

Єдина сучасна російська територія, що частково була охрещена за Володимирових часів, — це Новгородщина, а точніше — сам Новгород, який, як сказано в літописі, «Путьята охрестив мечем, а Добриня — вогнем».

Але ж ми знаємо й про те, як і коли Новгород було приєднано до Московської держави... Прив'язувати час хрещення російських земель до часу хрещення Новгорода — це те саме, що виводити християнізацію Київської Русі від IV ст. н. е. на тій підставі, що в цей час християнами були уличі й тиверці, які через кілька століть стануть підвладними Києву.

Окрім Новгорода, жодної іншої російської території, охрещеної в X ст., історія не знає.

2. Московська арифметика: $500 + 40 = 1000!$

І все ж, попри те, що з хрещенням Московщина, чи то пак Росія, завідомо запізнилася століть на два чи три, вона мала б право покликатися на свій канонічний зв'язок із тисячолітньою Володимировою церквою. Адже світло Христової віри просіяло на всі ті майбутні російські території саме із Києва, і всі єпископії, що раніше чи пізніше відкривалися на тих територіях, підпорядко-

увувався Київський митрополії, яка, в свою чергу, підпорядковувалась Константинопольському Патріарху.

Проте за такого стану й такого поняття, як Московська чи Російська Церква, не могло б виникнути. Церква була Київська або Руська (а не Російська!), з митрополитом Київським на чолі та підлеглими їй єпархіями в довколишніх землях.

Ми бачили, що як тільки Андрій Боголюбський зажадав самовладності, — він одразу ж почав вживати заходів до створення в своєму князівстві самовладної Церкви, не підлеглої Києву. Тож цілком логічно було б передбачити, що й Московське князівство, що зміцнюється, не захоче миритися з релігійним центром в іншій державі, тим більше, що з державою цією (спершу Русько-Литовською, а пізніше Польсько-Литовською) відносини в Московщини були далеко не найдружніші.

Таке прагнення є обґрунтованим економічно (бо величезні пожертви мирян, кошти від продажу свічок, просфор, ікон та інших культових речей, прибутки від паломництва до святих місць повинні працювати на культурне, духовне піднесення рідної землі, а не перепливати в чужу) й політично та національно необхідним, бо власна Церква сприяє національній самоідентифікації і консолідації народу, формує почуття патріотизму, почуття гідності, рівності з іншими народами.

Не розуміти цих факторів можуть тільки недолугі політики або відверті чи приховані вороги своєї держави. Московські владоможці такими не були. Тому, не домігшись власної митрополії від Вселенського Патріархату, вони йдуть на єдиний можливий у цьому разі крок: самочинно, без благословення Константинополя, проголошують утворення окремішньої, не залежної від Києва Московської Церкви та обирають для неї свого власного митрополита, яким став єпископ Рязанський Іона.

Сталося це взимку 1448 року за московського князя Василя Темного.

Якщо враховувати, що українська (Київська) Церква знемагала в цей час під наступом католицизму із заходу та мусульманства зі сходу й потребувала підтримки православних сусідів, то стане зрозумілим: щодо неї це був зовсім не дружній акт. Це, як каже історик Української Церкви Іван Власовський, був ніж у спину Церкви-Матері, на «споконвічну єдність» із якою так претендує сьогодні російське духовенство.

Але тоді про «споконвічну єдність» і «общее отечество» ще не йшлося. Цар Василь Темний дбав лише про те, як утримати в руках свою Московську землю. Це його наступники стануть «стремитися использовать свой авторитет для воссоединения всех древнерусских земель (тобто, для захоплення їх. — Г. М.), а если удастся, то и для выхода к берегам Балтийского и Черного морей». (12.35).

Поки що йдеться лише про зміцнення своєї Московської держави. А для цього будь-що потрібна власна Церква.

Цю Церкву Константинопольський Патріархат, а разом із ним і Вселенське православ'я **не визнали. І не визнавали ще 141 рік.**

Отже, якщо послуговуватися лексикою, яку вживає московське духовенство стосовно Української Православної Церкви Київського Патріархату, **то Московська (вона ж Російська) Церква протягом майже півтора століття залишалася «неканонічною», «самосвятською», «безблагодатною», була «служителькою антихриста», «пристанищем демонів» і т. ін., а проте це не завадило їй процвітати й допомагати царям творити державу та ще й претендувати нині на звання «найбільшої блюстительниці канонів і захисниці істинного православ'я».**

Слід сказати, що відділення Московської Церкви було законним явищем і базувалося на канонічній основі: московити були окремим народом, який створював свою окрему державу, а отже, згідно зі згадуваними нами 34-им Апостольським правилом та 6-им і 17-им правилами відповідно I і IV Вселенських Соборів, мав канонічні підстави на створення окремишньої Церкви зі своєю ієрархією. Те, що своїм відділенням від Київської митрополії ця Церква ставила під загрозу саме існування Церкви-Матері, — це питання, яке стосується християнської моралі, а не канонічного права. З канонічними підставами там було все в порядку.

Оскільки сам процес відділення Церков від своїх колишніх Патріархатів жодними канонічними нормами не виписаний, то Московська Церква вчинила так, як чинили до неї і після неї всі Церкви світу: проголосила самостійність, обрала свою ієрархію, а потім почала домагатися визнання з боку Церков-сестер та Вселенської Патріархії. Цей процес тривалий. Він тягнеться іноді протягом десятиліть. Болгарську Церкву, наприклад, не визнавали 73 роки, а Московську, як ми бачили, майже півтора століття.

Московську Церкву було визнано лише в 1589 році, коли вкрай

зубожілі після турецького грабунку Східні Патріархи змушені були майже щороку звертатися до багатих московських царів по милостиню.

Так у 1586 році до Москви **по милостиню** (саме так однозначно трактує мету цього приїзду історик Російської Церкви М. В. Толстой (30.433) прибуває Антіохійський Патріарх Іоаким, із яким Борис Годунов (тоді ще правитель за царя Федора Іоановича) веде переговори не тільки про визнання Московської Церкви Собором Східних Патріархів, а й про піднесення її до рівня Патріархату. Отримавши щедрю милостиню, Антіохійський Патріарх обіцяє своє сприяння.

Через 2 роки, в 1588 році, до Москви з такою ж метою прибуває вже сам Константинопольський Патріарх Ієремія II, що перед тим відбув 4 роки ув'язнення на о. Родос, втратив свій патріарший храм Святої Софії, котрий було перетворено в мусульманську мечеть Ая-Софія, і мало не втратив патріаршого престолу, на який турки були вже посадили якогось Феоліпта.

М. В. Толстой пише про цей візит так: «Обливаючись сльозами, — розповідав у Москві Борису Годунову геть зубожілий Патріарх, — вимолив я в Амурата дозвіл їхати в християнські землі по милостиню...». (30.436—438).

Їхати по ту милостиню Східним Патріархам, власне, не дуже було куди: Схід був мусульманським, Захід — католицьким. Із багатих держав залишалась фактично лише Московська, де правили православні царі. Отож, саме сюди, на Москву, і йшли вбогі Східні Патріархи просити грошей. А коли береш милостиню, то й волю «даючого» маєш вдовольнити — тут уже не до принципів...

«Византия державная и гордая, — пише все той же М. Толстой, — не согласилась бы на равенство своей иерархии с Киевской или Московской. Византия — раба Оттоманов — не отказала бы в этом». (30.435). Як бачимо — «не отказала!» У 1589 році Московська Церква вже мала свій Патріархат. Музику, як мовиться, замовляє той, хто платить гроші!..

Проте, до честі Патріарха Ієремії II, слід сказати, що й у такому, гідному жалю, стані він усе-таки зважився на певну послідовність і принциповість — його перша відповідь Годунову була «Ні!». Стосувалося це «ні», ясна річ, не визнання Московської Церкви, бо вже сам приїзд Патріарха до Москви був її визнанням де-факто. А от

питання про надання патріаршого статусу Церкві, яка протягом 141 року існувала як самоправно проголошена й не мала, власне, навіть канонічної митрополії, — видавалося Ієремії II надто проблематичним. Торгувати Патріархатами, продавати їх за гроші Патріарх Ієремія II не хотів навіть за великої скрути.

Та не знав бідний Патріарх московських «канонів» і порядків! Годунов просто-напросто засадив Вселенського Патріарха в монастир і наказав не випускати з Москви до тих пір, доки Патріарх не підпише відповідної грамоти. До 4-х років турецького ув'язнення на о. Родос додався ще рік ув'язнення московського. Цей рік сидіння «під арештом» змусив Патріарха «змінити свої погляди» на гідність Московської Церкви. Грамота була підписана. Московська Церква, що ніколи не мала навіть власної, визнаної світовим православ'ям митрополії, одразу була піднесена до гідності Патріархату.

...Що то значить, як влада дбає про рідну Церкву та рідну державу!..

А тепер починається найцікавіше!.. **Та сама Московська Церква, яка в XV ст. відділялася від Київської як Церква окремого народу й окремої держави, сьогодні гвалтом кричить, що Київський Патріархат не має права відділитися від Московського, бо від часів прийняття християнства ми були «єдиним народом» і жили в «общем отечестве», а «Киевская Русь всегда была вместе с Великой Россией».**

Але ж, людоньки! Якщо це так, то це значить, що Москва не мала жодної канонічної підстави відділитися від Київської митрополії! І її визнання з боку Константинопольського Патріарха у 1589 році було НЕКАНОНІЧНИМ, РОЗКОЛЬНИЦЬКИМ, ГРІХОВНИМ АКТОМ, ЯКИЙ ПОВИНЕН БУТИ СКАСОВАНИМ!!!

Якщо ми з Московією завжди були одним народом і жили в єдиній державі, то Московська Церква, щоб довіку антихриста не тішити, повинна чимдуж поспішити покаятися в гріхові розкольникства й негайно підпорядкуватися Київській!

Але так воно, слава Богу, не є. Бо, як ми бачили з попередніх розділів, **Росія ніколи не була Руссю, а русичі (сучасні українці) ніколи не були росіянами, як і росіяни ніколи не були ані українцями, аніже русичами.**

На цей «канонічний вибрик» московських ієрархів авторка звернула увагу лише для того, щоб показати, що всяка брехня має корот-

кі ноги й рано чи пізно обертається проти того, хто намагається обдурити інших.

Але повернімося до теми нашої розмови.

Ми з'ясували, що в грудні 1448 року московські єпископи самочинно, без благословіння Константинопольського Патріархату проголосили створення самостійної Церкви, відокремленої від Київської митрополії. Саме ця дата і вважається офіційною датою утворення Московської (пізніше Російської) Церкви.

Існувала ця Церква цілком автономно, мала свою ієрархію, свої особливості в управлінні та обряді, а отже, ні на яку тяглість від Володимирових часів, ні на яке правонаступництво щодо Київської митрополії претендувати не могла та й не претендувала аж до XVII ст., про що мова піде пізніше.

Особливо голосно ці претензії пролунали в наші часи, під час відзначення 1000-ліття прийняття християнства у Київській Русі.

Ну, як би ото Москва допустила, щоб усі врочистості, пов'язані з цією величною датою, були зосереджені в Києві?! Як би допустила, щоб світ дізнався, що саме звідси, з Української землі, просіяло світло благодаті на всю ту «Великую Росію», купно із її «Третім Римом»?!

Отут-то й пішла тотальна пропаганда «тисячелетней истории Русской Церкви — наследницы Владимирова крещения».

Захопившись казкою про тисячоліття Російської Церкви, її ієрархи не врахували того, що живуть іще на світі люди, які були свідками помпезного **святкування 500-ліття Російської Церкви**, що відбувалося... увага!.. — **в 1948 році!!!** Були на цьому святкуванні й Східні Патріархи, й численні представники автономних Церков, про що з гордістю писала тогочасна преса. Святкування було тим більш урочистим, що за рік перед цим Росія не менш помпезно відсвяткувала 800-річчя Москви, і один святковий бум «плавно» перейшов у інший.

А тепер усі, хто не вміє рахувати усно, візьміть до рук калькулятори, щоб не помилитися. **Рахуємо: в 1948 році Російській Церкві було 500 років. Від 1948-го до 1988-го пройшло 40 років. Якщо до 500 додати 40, буде... 1000???**

Так! І не дивуйтеся! Це така «цікава арифметика» по-москов-

ському: що б не додавав, що б не віднімав, а завжди вийде те, чого вимагають політична кон'юнктура та імперські інтереси. Інша річ, що при таких підходах ні про канони, ні про Заповіді Божі, ні про християнську мораль не може йти мови.

3. Коли і як Церква-матір стала падчеркою своєї невдячної колишньої доньки, або Казочка про «канонічні права» Російської Церкви в Україні

Таким чином, ми, навіть найдобросовісніше шукаючи, не знайшли тієї території на питомих теренах Росії, яка була б охрещена в X ст., за часів Володимира Великого.

Те, що єпархії, в міру охрещення майбутніх російських територій, підпорядковувалися Київській митрополії, аж ніяк не дає підстав Москві на причетність до тисячоліття прийняття християнства та правонаступництва щодо Володимирової Церкви, бо в цьому разі з таким же правом можна було б говорити й про тисячоліття хрещення Сибіру та Камчатки, християнізованих українськими святиителями у XVIII ст. Адже сибірські та камчатські єпархії підпорядковувалися Москві, яка на той час уже поглинула Київську митрополію.

Окрім того, ми з вами, на відміну від московських казкарів, точно знаємо, що $500 + 40 = 540$, а не 1000.

Ми вже говорили про те, що світло Христової віри на майбутні Російські землі поширилося з Києва, і єпархії, які утворювалися на цих територіях, підпорядковувались Київській митрополії. Отже, всі ці землі були її канонічною територією.

Після відокремлення Московської Церкви всі єпархії в межах Московського царства, ясна річ, потрапили під її юрисдикцію.

Православні церкви, що знаходилися в українських, білоруських, литовських землях, залишалися під юрисдикцією Київської митрополії, а отже, ніяких канонічних територій чи прав Московська Церква в цих землях не мала й не могла мати. Вона, зрештою, й не претендувала на це, втішаючись своєю самостійністю та вірним служінням інтересам своєї держави, що внаслідок загарбницьких

воєн «приростала» Новгородом та Рязанню, Астраханським та Казанським царствами, Уралом та Сибіром і збагачувалася за рахунок підкорених народів.

Так було аж до другої половини XVII ст., до того часу, коли Богдан Хмельницький, знесилений у Визвольній війні 1648 — 1654 рр., став шукати допомоги в боротьбі з католицькою Польщею у православної Москви.

Про те, чим обернулася Переяславська угода для України (та й для Польщі!), написано багато.

Для тих, хто ще й досі розказує казки (чи вірить їм) про «братерську допомогу», надану нам Росією, процитую російського історика В. Ключевського: «Москва в течение 6-ти лет с непоколебимым интересом присматривалась, как дело Хмельницкого идёт к упадку и, наконец, когда Украина окончательно истошилась, её приняли под свою высокую руку». (13. Т. III. 150).

Російський історик висловлюється «дипломатично». Українець М. Грушевський говорить відвертіше: «Московські політики дали можливість Козаччині й Польщі дійти до обопільного знищення..., аби ввійти зі свіжими силами між обезкровлених противників і взяти Козаччину вже не в ролі рівноправного союзника, а підручного, котрого можна звести до ролі... підданого «холопа». (84. Т. 9. Ч. 1. 760).

Якщо згадати повне покріпачення українського селянства православними «братами», а також те, що фінські болота, на яких зводилася північна російська столиця, були вимощені десятками тисяч «козацьких вольних трупів», а ще врахувати ті сотні тисяч козаків, що полягли в азовських та кримських походах, на будівництві терецьких, дербентських, ладозьких укріплень, додати до них два тотальних зруйнування оплоту української вольності — Запорізької Січі та повну ліквідацію останніх атрибутів Української дежавності, вивезення з України найталановитіших співаків, художників, учених, письменників тощо, закриття українських друкарень та навчальних закладів, то — з «допомогою» православних «братів» буде все ясно для кожного, хто вміє і хоче мислити.

Але нас зараз цікавить виключно проблема «канонічних територій» та дотримання «канонічного права» на них.

Ще раз наголошую: отримавши статус Патріархії, Московська Церква не отримала в своє підпорядкування не те що жодної єпархії, а навіть жодної парафії за межами Московського царства, а отже, відповідно до канонічних правил, встановлених Вселенськими Соборами (2-ге правило II Вселенського Собору, 8-ме правило III Вселенського Собору), не мала жодного канонічного права на здійснення будь-яких дій на канонічних територіях підлеглої Константинопольському Патріархату Київської митрополії.

Проте вже в 1654 році, захопивши під час війни з Польщею Смоленськ, Могилів, Полоцьк, ця, за словами її ієрархів, «единственная истинная блюстительница православных канонов» у особі свого Патріарха Никона грубо порушує всі канони, беручи єпархії цих міст у своє підпорядкування та направо й наліво висвячуючи там єпископів, навіть не кивнувши в бік Константинополя.

Ще пильніше починає «оберігати канони» Московська Церква після 1659 року, коли, обдуривши Юрка Хмельницького, Москва заставила його підписати сфальсифіковані, підложні так звані «Переяславські» статті, в яких з'явилася й стаття про підпорядкування Київської митрополії Московському Патріархату, хоч достеменно відомо, що в Богданових статтях її й близько не було, бо українське духовенство присягати Москві відмовилось (5.126), а тодішній митрополит Київський Сильвестр Косів, як і його наступники Діонісій Балабан та Йосип Нелюбович-Тукальський, твердо стояли на позиціях збереження 700-літньої єдності з Константинопольським Патріархатом.

Зрештою, навіть якби й була в будь-якій політичній угоді така стаття, вона могла набрати канонічної сили лише після підписання відповідної грамоти Константинопольського Патріарха про передачу своєї дочірньої Церкви під юрисдикцію іншого Патріархату та затвердження її Собором Патріархів Помісних Церков. Такої грамоти не було ні в 1659 році, ні значно пізніше.

Але — що таке канони для «найканонічнішої» й «найправославнішої» Московської Церкви!..

Уже в 1659 році Московська Церква на чужій канонічній території за живісінького, Константинопольським Патріархатом поставленого митрополита Київського Діонісія Балабана, бере на себе право призначити... місцєблюстителя Київської митрополічної кафедри! Ним стає єпископ Чернігівський Лазар Баранович, якого

Московський Патріархат (на чужій, підкреслюю, канонічній території) підносить до сану архієпископа, а Чернігівську єпископію переводить у ранг архієпископії.

Та хоч яким вірним прихильником єднання з Москвою був святитель Лазар, а на посаді місцеблюстителя він довго не затримався. Очевидно, Москві на цій посаді потрібна була людина з дещо іншими рисами.

Уже в 1661 році місцеблюстителем Київської митрополичої кафедри призначається ніженський протопоп Максим Филимонович, висвячений Москвою на єпископа Мстиславо-Могилівського з іменем Мефодій.

Робиться все це руками майбутнього Патріарха Московського Пітирима, який поки що є лише намісником Патріарха Никона, що, посварившись із царем Олексієм Тишайшим, самочинно покинув у 1658 році патріарший престол, але юридично все-таки залишався Патріархом.

Обурений такими неканонічними діями свого намісника, Патріарх Никон проголошує йому анафему — так, наче сам не робив того самого у 1654 році в Смоленській та Полоцькій єпархіях!..

Цікаво, що в 1666 році на Соборі, який під орудою Пітирима судитиме Никона, йому, окрім звинувачення у сумнозвісній «ніконіанській ересі», висунуть ще й звинувачення у порушенні канонів у 1654 році.

Тобто, у 1661 році Никон виклинає Пітирима за те, що сам робив у 1654-ому, а в 1666-ому Пітирим судить Никона за те, що сам робив у 1661-ому і за що був проклятий тим же Никоном.

Чи треба кращої ілюстрації до розмов про «найканонічнішу» Церкву й найбільшу «захисницю істинного православ'я»?! Та з цих розмов навіть кури сміялися б, якби хоч трохи знали історію! Але її не знають, на жаль, не тільки кури...

Та повернімося до ніженського протопопа Филимоновича, що внаслідок неканонічних дій патріаршого намісника Пітирима став єпископом Мефодієм і місцеблюстителем Київської митрополичої кафедри із функціями, як стверджують дослідники, шпигуна та донощика.

Довідавшись, що якийсь маленький протопопик осмілився прийняти висвяту із чужих рук та ще й вилізти на посаду місцеблюстителя при живому митрополіті, Константинопольський Патріарх

кидає на нього прокляття. Українське духовенство й козацтво, яке й до цього було обурене тим Филімоновичевим місцеблюстителством, тепер має вагомий аргумент для висловлення протесту й рішуче вимагає прибрати двічі проклятого місцеблюстителя.

Але ж Москві з причин, про які йшлося вище, на цій посаді потрібен був саме Филімонович!

Тому в Царгород посилається покаянна царська (!) грамота, в якій цар усю вину за ці неканонічні дії Церкви бере на себе, стверджуючи, що «оний Мефодій» був висвячений «по нашому царському хотєнню», а «не через неповагу до Вашого Святительства... чи для порушення святих правил, що забороняють єпископам висвячувати будь-кого не в своїй області... Суццю правду кажемо, — присягається цар московський, — що ради важливої й невідкладної причини наказали ми рукоположити цього єпископа, не маючи часу звернутись до Вашого Преблаженства по благословення. Ви чули..., що наші піддані козаки..., які проживають у містах Малої і Білої Русі, люблять догоджати та схилитися в чужоземне ярмо. Нині ж особливо пізнали ми їхню прихильність до сусідніх нам папістів. Бо пастви твоєї митрополит... Діонісій Балабан, який відкинувся від нас і зрадив, пішовши до ворога нашого польського короля, з наказу його приходив до козаків і намовив багатьох із них... з'єднатися з папістами. І оскільки вони вже були готові відпасти, то ми..., аби не загинули вони душами своїми, заопікувалися спасінням їх і, побачивши цього мужа Мефодія..., що може наставити їх на істину, наказали рукоположити його, щоб ті не заплутались у сітях диявольських... Якби ми не поспішили, а послали перше запитати Вас, то дуже легко вони могли б відпасти». (22. Т. XII. 572—574).

Отож, Москва, як і завжди, дбає виключно про «чистоту православія» та «спасіння грішних душ...». Де вже там про канони думати, коли ось тут, в оцю хвилину православні душі загибають, в обійми «папістів» поспішаючи!

Але... Скажіть мені, людоньки добрі, а як же до цього ті козаки за віру православну впродовж кількох століть із тими «папістами» боролися без опіки царя московського та його ставлеників?!

І як же так сталося, що в Україні раптом зовсім не стало людей, здатних «наставити на істину» тих «заблудлих» козаків?

Адже в цей час уже добрий десяток українських богословів «на-

ставляли на істину» тих же московитів, що не могли зі своїх розколів та ересей випорпатись! Згадаймо хоча б Єпифанія Славенецького, Дамаскіна Птицького, Арсенія Сатановського та інших, що на прохання царя давно вже, ще до Переяславської угоди, працювали в Москві.

Та не забуваймо й того, що ніженського протопопа садять на «місцєблустительство», усунувши з нього не кого іншого, як високовченого й золотоустого Лазаря Барановича! Невже ж бо ніженський протопоп мав більше знань, талантів і розуму та вмів краще «наставляти на істину», ніж чернігівський святий?

Але суть у тім і полягала, що протопоп Филімонович мав «талант», про який святий Лазар ніколи й не мріяв: талант облудництва, шпигунства, донощицтва.

Ці таланти він продемонстрував у 1659 році, коли брехнею і підступом спонукав безталанного Юрася Хмельниченка до визнання московської фальшивки за дійсну Переяславську угоду, підписану його славним батьком. Отримавши за це, як стверджує дослідник українсько-російських міжцерковних відносин К. В. Харлампович, 1000 червінців (500 — грішми, а 500 — соболями), Филімонович уже був готовий до виконання будь-яких «конфіденційних» доручень...

Але я знову дещо ухилилася... Така вже захоплююча вона — історія нашого «споконвічного братерства» з Московською державою, що, куди не глянь, — такі факти на очі потрапляють, хоч детективні романи пиши!

Та повернімося до питання «канонічних територій» і «канонічного права».

Щойно прочитана нами царська грамота, датована 1663-ім роком, «височайшою царською рукою» засвідчує, що **території Київської митрополії — це чужа для Московського Патріархату канонічна територія, і будь-які дії московських ієрархів у її межах є грубим порушенням канонічних правил.** Щоб якось виправдатись, «височайший язик» оббріхує чинного митрополита Київського (бо насправді митрополит Діонісій Балабан ніколи не був навіть запідозрений у прихильності до католицизму і, як відомо, волів ліпше мати справу з турками й татарами, ніж із поляками), зводить наклеп на козацтво та дуже вибачається за неканонічні дії своїх ієрархів.

Через деякий час Москва офіційно звертається до Патріарха Константинопольського Якова з проханням передати Київську митрополію під юрисдикцію Московського Патріархату.

Патріарх відповідає рішучою відмовою.

Годі! У жодну церковну справу, в жодну релігійну проблему в Україні Москва втручатись не має права. Але ж, як чорним по білому пише історик Російської Церкви М. Толстой, **«Само соединение, совершенное Богданом, оставалось непрочным без единства церковного, которое одно могло связать неразрывными узами малороссийский юг и великорусский север в единую обширную Россию...»** (30.626), бо, як повчав тодішній глава Посольського приказу Ордин-Нащокін, **«основой политического подчинения есть подчинение духовное»**.

Тому підпорядкування Української Церкви було справою важливішою, ніж дотримання канонів.

У нас в Україні зараз ситуація розвивається з «точністю до навпаки»: основою справжньої і безповоротної незалежності політичної є цілковита духовна незалежність від імперського релігійного центру, бо доки агафангели, кирили, ювеналії, євлогії... вбиватимуть у голови українських громадян казки про «єдиний народ» і «общее отечество», про «безблагодатність» нашої української (державної!!!) мови; доки наші українські віруючі молитимуться до ікон своїх гнобителів-імператорів російських; доки у православних храмах будуть перед виборами Президентів виставляти портрети кандидата-ставленика Росії та роздавати Молитви «о даровании ему победы, сокрушении и запрещении всех, борющихся с ним»; доки з церковних амвонів будуть звучати роз'яснення, що Президент Держави «попадает под анафему», бо прийняв Святе Причастя не в Московському храмі; доки митрополит Одеський безборонно й відкрито буде закликати сусідню державу боротися проти створення в Україні єдиної Помісної Православної Церкви та називати українців-одеситів «переселенцями», — доти наша незалежність буде під загрозою, а громадяни України — не нацією, а збіговиськом конфліктуючих сторін!

Усі ми, починаючи від найвищого керівництва Держави й закінчуючи найменшим громадянином, повинні з'ясувати: сьогоднішня боротьба Московського Патріархату за утримання Української Церкви в своєму підпорядкуванні — це не релігійна, не між-

конфесійна, а політична боротьба за відновлення Російської імперії, а **всі розмови про канони — це лише фарисейське прикриття імперських інтересів, заради яких Московська Церква ті канони не раз грубо порушувала, коли йшлося про повне й остаточне загарбання такої благодатної й багатой України!..**

У 1685 році (через 22 роки після «покаянної» царської грамоти) московські «блюстителі чистоти православія» знову грубо порушують правила Вселенських Соборів і проводять на чужій канонічній території елекційний Собор, на якому без відома й благословення Константинополя (а отже, неканонічно) обирають неканонічного ж митрополита Київського. Ним стає Гедеон Святополк-Четвертинський, родич тодішнього промосковського гетьмана Івана Самойловича.

Із донесення гетьмана в Москву про перебіг Собору відомо, що Гедеон Святополк-Четвертинський був обраний одногolosно, проте, як свідчить це ж донесення, в Соборі взяла участь незначна кількість духовенства.

Історик Української Православної Церкви І. Власовський висловлює припущення, що 8 липня 1685 року відбулися не один, а два Собори: перший одногolosно обрав митрополита Гедеона, а другий — опозиційний — виступав і проти обрання Гедеона, і проти підпорядкування Церкви Московському Патріархату. (б.Т. II. 332).

Як би там не було, та Собор (один спільний чи один із двох — опозиційний?) вручив гетьману протестні заяви проти підпорядкування Київської митрополії і висловив тривогу, що після такого підпорядкування життя в Українській Церкві піде по «обикlostям московським». Про ці «обикlostі», запроваджені у новоствореній Білогородській єпархії, що була (знову ж неканонічно!) підпорядкована Московському Патріарху, в листі пишеться:

«...раніше священники й протопопи жили там по всьому київському праву і звичаю..., тепер же збільшилися данини, розвинулось хабарництво; з духовенством поводяться по-грубіянському; духовних б'ють, підвішують. Коли б священник з причини вбогості данини не дав..., то священника на правезі затинаять по литках палицею..., і вільно попа без жодного респекту пекти й обвісити, як стало недавно в Сумах. Книги наші нищать, а московські насилують, церковний спів наш і читання касують, а московське заво-

дять... Усе це давнім нашим духовним вольностям противне...».
(б. Т. 2. 334).

Загальна досить-таки моторошна картина «московських обик-
лостей» зрозуміла. До неї можна додати лише те, що за рятунок від
описаного «грубіянського поводження» російське духовенство має
дякувати не кому іншому, як українському святителю, полтав-
чанину Софронію Кристалевському (**св. Софроній Іркутський**), який
домігся звільнення в Росії осіб духовного сану від несення селянських
повинностей та тілесних покарань.

А ось «касування нашого читання та заведення московського»
заслуговує на окрему розмову.

Як відомо, богослужбові книги були писані церковнослов'ян-
ською мовою, отже, назагал були однаковими. Що в московських
книгах було написано, приміром, «ОТЄЦЬ», «ХЛѢБЪ», «РѢКА»,
«ПРИОДѢТИ», «ЛѢТО», що в київських.

Але вимова окремих звуків у двох мовах була різною. У київській
вимові **Е = Е; Ё = І; И = И; О = О**.

У московській же **Е** та **Ё** = нашому **Є; И = І; О = А**. Звуки **Ц, Ч**
також були різними за м'якістю-твердістю.

А тепер прочитаємо наведені вище слова «по-київському»:
ОТЕЦЬ, ХЛІБ, РІКА, ПРИОДІТИ, ЛІТО — маємо нашу рідну
українську мову!

А прочитаємо-но те саме на московський лад: **АТЄЦ, ХЛЄБ,
РЄКА, ПРІАДЄТІ, ЛЄТО**. Яка мова виходить? Правильно,
російська! А таких же слів, що в слов'янських текстах написані тими
самими літерами, а в російській і українській мовах читаються по-
різному, тисячі! От і виходить, що із запровадженням в українських
церквах «московського читання» церковнослов'янських текстів
наша українська паства щоднини чула й на підсвідомому рівні
засвоювала... російську мову! Та ще й засвоювала її як мову небу-
денну, урочисту, «празникову», а отже, кращу, вищу від своєї рідної.
Так що **всі розмови про «канонічну» церковнослов'янську мову — це
ще одна хитра московська русифікаційна казочка**, бо жодним «ка-
ноном» не визначено, який звук повинна передавати та чи інша
слов'янська літера. Чи, може, в Московській Церкві для «чистоти
православ'я» «канони» не тільки на мови встановлені, а й на букви?..

Ішлося в заявах (чолобитних) українського духовенства також

про збереження честі, влади й гідності митрополії та митрополита Київського на попередніх засадах, про невтручання Московської Патріархії в правління та суди митрополії, про право вільного друку книг, про маєтності тощо.

У відповідь на ці послання малолітні російські царі Іван і Петро Олексійовичі та правителька при них царівна Софія Олексіївна в грудні 1685 року «пожалували» грамоту, в якій говорилося: «...і надалі судам Київської митрополії... відправлятися за давнім звичаєм, і нікому в наш град Москву з чолобиттям за судами не ходити, і Патріарху московському в ті суди не вступати..., а бути Київській митрополії в тих порядках, у яких же вона була і до цього часу під благословенням вселенського Царгородського Патріарха, як у митрополічій честі, так і... в збереженні начала, прав і вольностей за давнім звичаєм». (6.337).

Патріарх Іоаким у своїй грамоті про права та привілеї Київської митрополії не згадує жодним словом. А навіщо? Справу зроблено: «свого» митрополита, що вже й присягнути Московському Патріарху встиг, обрано, гетьман Самойлович за свої послуги жалувану грамоту із золотим ланцюгом та діамантові клейноди отримав, а гнів упертого Царгородського Патріарха тепер, коли приборкано опір духовенства та козацтва, вже не страшний, зрештою, як і гнів Божий...

Ставлячи Патріарха Якова перед доконаним фактом, Московський Патріарх Іоаким уже й не думає виправдовуватись, а ще раз настійно пропонує йому зректись Київської митрополії, «понеже (увага!!!) **изначала принятия православной веры была оная все-российская нашего престола**». (Отак!!!). **А Собор, на якому затверджувалось патріаршество в Москві (1559 року), «повелел всем российским архиереям быть в подчинении у патриарха Московского»(!)**.

— Та де ж той «всероссийский престол» був у 988 році, коли Русь прилучилась до віри Христової?! Та там же, на місці майбутнього «престола», в ті часи ще ведмеді блукали, а доки до «престола» дійшло, то Київська митрополія вже 600 років налічувала! — здивуйтеся Ви.

А я Вас, не менше здивовано, запитаю:

— А яке відношення до Собору 1559 року мало Київське духовенство, котре і з найбуйнішою фантазією ніяк не можна було вважати російським, бо, по-перше, й поняття такого як Росія тоді

ще не було, а по-друге, духовенство те жило в зовсім іншій державі й аж ніяк не могло бути «в подчиненні» Патріарха Московського, бо перебувало під юрисдикцією Патріарха Царгородського. Воистину, на городі бузина, а дядько — у Києві!

Але ми вже трохи знайомі й з московською арифметикою, й з історією, так що не дивуймося ще одному «злету наукового мислення» московських ієрархів, а подивімося, що ж далі буде з тими «канонами» та «канонічними територіями».

У 1686 році, коли Патріарха Якова вже на Вселенському престолі не було, а його місце посів новообраний і щойно затверджений турецьким візиром Патріарх Діонісій IV, Москва відправляє в Константинополь пишне посольство, яке має спонукати нового Патріарха до відречення від Київської митрополії.

Очолує посольство думний дяк Нікіта Алексеєв, який бував у Царгороді й добре знає входи-виходи не тільки до Патріарха, а й до великого візира Туреччини, в якого Діонісій тіль-тіль отримав затвердження на патріаршій посаді.

Хитрий дяк іде спершу до вельможного турка з проханням, аби той дав Патріарху наказ задовольнити потребу московського посольства, а тоді несе вже самому Діонісію «три сорока соболей і двести червонцев». Яку «мзду» носив Алексеєв візиру — історія, як кажуть, «умалчивает». Але візир охоче задовольнив прохання Москви, бо в умовах тодішньої війни Туреччини з Австрією та ще кількома державами Москву, чий нейтралітет був потрібен туркам, сердити не випадало.

Діонісій же «мзду» взяв і наказ візира виконав, розіславши грамоти про передачу своєї дочірньої Київської Церкви під юрисдикцію Московського Патріархату.

І якби на цьому справа скінчилася, то... то в книжечці, яку Ви, шановний читачу, тримаєте в руках, не було б цього розділу.

Але ця сумна історія мала вельми цікаве продовження. Найсумнішою вона, наразі, виявилася для самого Патріарха Діонісія IV, якого Москва ще й «облапошила» до всього: соболі дала, а червінці обіцяла віддати потім, але... не віддала, ясна річ! Він, бідний, ще кілька років слізно просив московитів, щоб вони віддали обіцяне, бо ж через них, мовляв, постраждав, прагнучи їм добро зробити. Але Москва, як відомо, «слезам не верит»!

А постраждав він, і справді, сильно, хоч, мабуть, не тільки за

«добро» для Московії та взятий від неї хабар. Бо й хабар той, щиро кажучи, був якийсь аж надто мізерний! За «українські справи» Москва в ті часи платила щедріше. Згадаймо, що «нашому знайомому» ніженському протопопу за «обробку» Юрка Хмельницького під час підписання фальшивих «Переяславських» статей було заплачено 500-ма соболями і 500-ма червінцями; Гедеону-Четвертинському за «присягу» було подаровано «множество соболей, великолепную карету, оббитую бархатом, и шестрых лошадей»; Самойловичу — діамантові клейноди... А бідному Патріарху — «три сорока соболей» (це всього якихось нещасних 120 шкурок!..) і лише 200 червінців?! Та й ті — «замахорили»?! Дурно й пусто постраждав Патріарх... Цікаво, чи й сьогодні «українські справи» так нерівномірно оплачуються??? Можливо, років через 200 — 300 і це стане відомо...

А зараз для нас важливим є те, що року 1687-го, буквально через рік після описуваних подій, Патріарха Діонісія IV скинули з патріаршого престолу. Царгородський Патріарший Собор, розглядаючи його справу, засуджує його обгородку з Московією щодо передачі Київської митрополії як «акт симонії», тобто хабарництва, — неканонічне, протиправне і невідповідне Христовій науці діяння!

Про те, що жодного іншого документа про підпорядкування Київської митрополії Московському Патріархату, окрім грамот Патріарха-хабарника, які зафіксували неканонічне діяння, найкраще свідчить Патріарший і Синодально-Канонічний Томос, виданий Царгородським Патріархом Григорієм VII 13 листопада 1924 року Українській Церкві у Польщі, яка входила до Київської митрополії і також була неканонічно підпорядкована Московському Патріархату. Право цієї Церкви на відокремлення від Москви та своє право на проголошення її автокефальною Церквою Патріарх Григорій VII обґрунтовує тим, що «**відірвання Київської митрополії від Царгородського престолу відбулося не за приписом канонічних правил**», а отже, Церква ця, як і вся Київська митрополія, не є і ніколи не була **канонічно** підлегла Москві.

Таким чином, через 238 років після проголошення акту підпорядкування Київської митрополії Москві неканонічним, протиправним актом симонії Царгородська Патріархія ще раз підтвердила, що жодних канонічних прав на Київську митрополію Московський

Патріархат не мав і не має! А отже, й жодних КАНОНІЧНИХ територій в Україні не може мати!

Території ці не були отримані внаслідок канонічно-правної передачі, а захоплені силою й облудою, яким у той час не могли протистояти ні Царгородський Патріархат, що затверджувався турецькою владою, ні українське духовенство і народ, знекровлений у зовнішній та внутрішній боротьбі, часто інспірований «православними братами».

А щоб мені не докоряли, що я голослівно «православних братів» звинувачую, процитую лист кн. Голіцина до канцлера Головкина, який, як слушно зауважує Н. В. Полонська-Василенко, «подає політичну програму російського уряду супроти України».

«Задля нашої безпеки, — пише Д. Голіцин канцлерові, — треба **насамперед сіяти незгоду між полковниками і гетьманом**. Не треба виконувати прохань гетьмана. Коли народ побачить, що гетьман більше не має влади..., то, сподіваюся, **буде приходити з доносами**. Треба, щоб у всіх полках були полковники, не згодні з гетьманом, щоб між полковниками і гетьманом не було згоди». (26. Т. II. 81).

Помер Богдан Хмельницький, страчено Івана Виговського, зрадженого «незгодними полковниками» пушкарями, сірками й тетерями... Пішов у російське заслання Петро Дорошенко, повалений «незгодними» ханенками та самойловичами... Та й сам Самойлович уже поїхав у сибірське заслання в ролі цапа відбувайла за бездарні дії Софіїного коханця кн. Голіцина в Кримському поході 1687 року.

«Впала гарна козацька Україна, — з сумом пише літописець доби Руїни Самійло Величко. — Через тодішню незгоду козаки всі пропали, самі себе звоювали...».

Отож, домагатись українських прав уже не було кому...

Росія ж, упевнена в своїй безкарності, й не подумала про те, щоб канонічно закріпити за собою взяте силою й підступом: навіщо привертати увагу до факту незаконності своїх посідань? А раптом те кляте козацтво чи духовенство знову збунтується? Та й Туреччина в нових умовах може зовсім іншого рішення зажадати від підлеглого Патріарха...

«Не буди лиха, доки спить тихо!» — вирішила Москва та й зосталася неканонічно господарювати в Українській Церкві, як ото Коза-дереза у зайчиковій хатці. Так і досі господарює! Ото тільки й

різниці, що Коза-дереза «тупу-тупу ногами, колю тебе рогами», — кричала, а російські ієрархи, ледь хто у них свою ж власну «церковну хатку» забрати схоче, «Анафема!», — кричать.

Скільки вже тих «анафем» виголошено нею — і лік втрачено: від гетьмана Мазепи починаючи й сотнями нинішніх парафіяльних священників, що під омофор рідної Української Церкви перейшли, кінчаючи. Та й не лише самими священниками!.. У нас на Одещині вже згадуваний митрополит Агафангел прикликає прокляття не тільки на самого священника, а й на діточок і «весь дом его».

...Чи не здригаються ночами часом «захисники» «істинного канонічного православія» від гнівного запитання св. Іоанна Златоуста: «Але хто ти, що присвоюєш собі цю владу (проклинати)? Ця влада належить тільки Богу... І ті, що... піддають людину церковній анафемі, присвоюючи собі достоїнства Сина Божого, накладають на себе повну загибель...» (Слово св. Іоанна Златоустого «Про прокляття»).

Ні, не здригаються... Бо для них слова Святих Отців Церкви значать рівно стільки, скільки й канони, якими вони лише прикривають свої неканонічні дії, обдурюючи паству.

Та, попри все лицемірство, попри всі анафемі, історичний факт залишається фактом: **Російська Церква ніколи не мала й не має КАНОНІЧНИХ прав на Київську митрополію, а отже, ніколи не мала й не могла мати жодних КАНОНІЧНИХ територій в Україні!**

Оце й мав би бути кінець цієї казочки. Та вона, на жаль, і досі ніяк не може закінчитись...

4. Хто й чому боїться створення в Україні Помісної Православної Церкви, або Казочка про бабусин чепчик і вовчі вуха

У попередніх розділах ми з вами, шановний читачу, з'ясували, що всі розмови московського духовенства про «общую колыбель — единое отечество», «единый народ», «тысячелетнюю историю единства Церкви» та інші, подібні їм, ведуться не лише для ідеологічної обробки громадян України в дусі неприйняття ідеї незалежності й суверенності їхньої Держави, а й для доведення неканонічності відділення Української Церкви від Московського Патріархату

шляхом заперечення національного (окремих народ) та адміністративно-територіального (окрема країна) принципів канонічного відокремлення Церков.

Ми переконалися, що «общей колибелі» у нас із російським народом не було; що ніколи не були ми «єдиним народом»; що ніколи не було у нас не тільки «тисячелетного, от начала принятия православия, единства» з Московською Церквою, а й взагалі КАНОНІЧНОЇ єдності ніколи не було, бо тоді, коли північно-східні єпархії підпорядковувались Київській митрополії, Російській Церкві як такої взагалі в природі не існувало, а коли в XVII ст. Російська Церква підпорядкувала собі Українську, то відбулося це, як сказано в Томосі Царгородської Патріархії 1924 року, «**не за приписом канонічних правил**».

Отже, всі канонічні підстави для створення в Україні Української Православної Помісної Церкви у нас є.

Ми — окремих народ. У нас своя суверенна Держава. У нас є апостольська спадкоємність, що йде не лише від рівноапостольного князя Володимира Великого, а й від благословення землі нашої св. апостолом Андрієм Первозванним — землі, що зростила безліч святих, **просіявших** не лише на берегах священного Дніпра, а й у Ростовських, Суздальських, Московських землях, у далекому Сибіру. Ми ніде й ніколи не переривали цієї спадкоємності. Ми ні в чому не відступали від догматів православного віровчення й від науки Христової. **Тому «єретиками» й «розкольниками» нас можуть називати лише НЕВІГЛАСИ, які не знають вчення святих Отців Церкви, або БЕЗВІРНИКИ, які не вірять їм**, бо, згідно зі св. Васи́лієм Великим, єретики — це ті, хто змінив віровчення (ми цього не робили), а розкольники — ті, хто дотримується нецерковних поглядів на ряд питань церковного життя, змінює, наприклад, літургійні правила, богослужбові обряди, порушує канони тощо. Цього ми також не робили, на відміну від Російської Церкви, яку кілька століть підряд збурювали розколи та ересі і яка, як ми бачили, постійно канони порушувала.

Відділення Української Православної Церкви Київського Патріархату від Московського не є розколом, бо ніде, в жодному місці Святого Письма, в жодному правилі Вселенських Соборів не вказано, скільки і яких саме Патріархатів має бути в світі і які саме Церкви якому з них мають підпорядковуватись. **«В усі часи христии-**

янства, — пише вже цитований мною митрополит Макарій, — **існування незалежних національних Церков ніхто й ніколи не визнавав невідповідними Євангельській науці й догматам Церкви».**

Якщо всіх, хто коли-небудь перейшов у лоно усамостійнених, відділених від своїх колишніх Патріархатів Церков, вважати «розкольниками», «відступниками» та «еретиками», то такими виявляться і вірні Грузинської, й Албанської, і Сербської, і Румунської, і Грецької, і... Московської (!!!) Церкви, яка, як і всі названі мною Церкви, свого часу відокремилася від свого колишнього Патріархату і зробила це в той же спосіб, що й наша Українська Церква Київського Патріархату й усі попередньо названі Церкви.

І в кожному випадку кожна усамостійнена Церква мала ті чи інші проблеми з її офіційним визнанням (московська «проблема», як ми пам'ятаємо, розтягнулася мало не на півтора століття), а проте жодна з них благодаті не втратила і «врагом православ'я» не стала навіть за московськими, дуже своєрідними мірками.

Про це свідчить хоч би й та активність, із якою московські ієрархи наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. захищали право на відділення від Царгородського Патріархату анафемованої ним Болгарської Церкви, яка, до речі, була невизнаною 73 роки, з 1870 до 1943 року.

Ось що пише **Священний Синод Російської Церкви** з цього приводу в посланні до Царгородської Патріархії в 1904 році: **«...прогресивні люди й вожді народів, що прокидаються від сну, знають, яке незрівнянне значення має віра і її носителька Церква в справі збереження народності та її розвитку. А тому, бажаючи незалежності й розвитку своєї народності, вони не можуть не бажати, не тільки щоб Церква не ставилася до цього негативно, але щоб і співпрацювала в цьому в межах можливого і дозволеного»** («Церковные ведомости», 1906, № 1).

Отож і ми — **прогресивні люди!** — хочемо, щоб Церква в нашій Державі була по-справжньому Українською, а не такою, що злодійкувато ховається за «українською» вівіскою, навіть від своєї пастви приховуючи свою належність до Московського Патріархату й свою залежність від чужої держави та її політики.

Хочемо, щоб наша Церква співпрацювала з нами в утвердженні Української Державності, виховувала українських громадян патріотами України, а не дурманила їх пропагандою «єдиної і неделимої»,

щоб Церква наша, як Українські Церкви по всьому світі, молилася «за Богом бережену Україну нашу, власті та воїнство її», а не за якусь абстрактну — хтозна-яку і чию «страну» та за хтозна-чие «воїнство».

Хочемо, щоб Українська Церква разом з нами дбала про відродження нашої, майже знищеної за три з половиною століття російського панування, української мови, а не доводила пастві, що мова ця (зауважмо — державна мова) є «безблагодатною», «неканонічною» і взагалі — «улічною».

А ще хочемо, щоб пастирі наші та ієрархи нашої Церкви шанували наш народ, нашу історію, нашу культуру і хоч трохи знали її...

Синод Російської православної Церкви у 1904 році визнав, що такі бажання є абсолютно законними!

Отже, жодної причини для невизнання чи осуду Української Православної Церкви Київського Патріархату, яка б лежала в площині релігійній, — немає!

Причини ці лежать у сфері політичних та матеріальних інтересів.

Ми — політики різних рівнів і рангів, патріоти своєї Держави (Української суверенної держави, а не якогось міфічного «общего отечества!»), що боремося за утвердження Української Православної Помісної Церкви під омофором Київського Патріархату, завжди заявляли і заявляємо, що це є для нас одним із важливих питань **ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**, а отже — **ПИТАННЯМ ПОЛІТИЧНИМ**.

Для служителів Московського Патріархату це також, як і в XVII ст., питання, насамперед, політичне. От тільки відстоюємо ми політичні інтереси не «єдиного отечества», а двох різних держав: ми — незалежної України, а вони — імперської Росії, яка й досі плекає великодержавні мрії.

А для здійснення цих мрій Росії потрібна Україна, яка, власне, й три століття тому витягла її «із мрака невежества» та допомогла Петрові I перетворити «землю, не умеющую добыть, кто бы умел грамоте» (30.314), в майже цивілізовану державу, поставляючи і наукові кадри, й композиторів та співаків, і художників, і рабів-будівельників, і гарматне м'ясо.

Втрата України й сьогодні становить для Росії велику проблему.

«Не только гавани и пирсы теряем мы с утратой Украины, — бідкається в 1992 році на Пленумі Правління Співки письменників Росії літератор А. Буйлов. — Мы теряем примерно треть ресурсов

страны, более трети современных производств и около трети — давайте говорить прямо! — наиболее ценного для будущего нашей державы генетического потенциала. **Поэтому подготовка общественного сознания к скорейшему присоединению и на сей раз — полному слиянию Украины с Россией... есть первая и важнейшая задача русской государственной идеологии».**

Саме цю «важнейшую задачу русской государственной идеологии» й виконує в Україні філіал РПЦ, що прикрився облудною назвою «Української Православної Церкви». Про те, що Церква ця є підлеглою Московському Патріархату, ви на жодній вивісці, в реквізитах жодного друкованого її видання не прочитаєте! Люди широко вірять, що це справді Українська Церква, і все, що проповідується в ній, іде на користь Україні та її народу, а всі, хто говорить щось інше, — то вороги України, кляті націоналісти, бандерівці і т. ін.

Виставили в церкві поруч з іконою Богоматері портрет проросійського кандидата в Президенти, роздали іконки з молитвою «о даровании ему победы на выборах и расточении врагов его», гукнув владика: «Наша партия — это обновлённая КПУ!» (чи пізніше — «Партия регионов») — і всі прихожани голосують «правильно», бо ж не може Українська Церква закликати до чогось, що може піти на шкоду Україні...

Зрештою, смішно було б сподіватися, щоб ієрархи Церкви, підпорядкованої Москві, раптом перестали служити Московським інтересам, а кинулися утверджувати незалежну Україну, існування якої не вписується в Московську геополітику. Своя сорочка — ближча до тіла...

І хоч як старанно ховають вони ту «політичну сорочку» під рясу, прикриваючись розмовами про канони та «чистоту православ'я», а вона, нема-нема, та й вилізе з-під рясни чи з-під мантиї, як ото вовчі вуха з-під бабусиного чепчика в казочці про Червону шапочку.

То вони, борючись за «канонічну» мову богослужінь, раптом зіб'ються на заклики до впровадження тієї «канонічної» як **другої державної мови в Україні**; то котрийсь із ієрархів, «простуючи до Царства Небесного», **добреде, збившись з путі, до виборчого штабу якої-небудь проросійської партії** та ще й виборчий список її очолить на місцевому рівні; то слова в екстинії попереплутує та, замість молитися за «Богом бережену Україну нашу», виголосить: **«Ещё молимся о скорейшем возстании единой и неделимой Святой Руси!».**

Уже як старанно бореться за «дотримання канонів» митрополит Одеський і Ізмаїльський Агафангел, як переконує весь світ, що його боротьба проти Помісної Церкви в Україні — це виключно «раденіє о чистоте істинного православ'я», а от поїхав до Москви і 4 липня 2006 року на «круглому столі», забувши про отой бабусин чепчик із «Червоної шапочки», раптом велегласно і прямим текстом почав закликати росіян **посилити боротьбу проти Помісної Православної Церкви в Україні, бо її створення «поставит крест на проєкте «Великой России»**. («Голос православ'я», № 14 (182), липень 2006 року).

Ну, чим вам не «вовчі вуха!»...

Отож, нехай не вболівають вірні Київського Патріархату з приводу канонічності чи неканонічності своєї Церкви!

Якби вона була навіть канонічнішою від Святого Писання, то й тоді митрополит Агафангел і «іже з ним» боролися б проти її визнання, бо **не дотримання канонів, а здійснення «проєкту Великої Россії» є суттю їхньої діяльності в Україні**.

А проєкт цей, скажемо прямо, — глобальний! Україна в ньому — лише одна, дуже важлива, але проміжна ланка.

Уважний аналіз значної кількості висловлювань та дій московських «політиків у рясах» дозволяє зробити висновок, що боротьба проти визнання УПЦ КП пов'язана із запланованою у Москві реалізацією плану «Третій Рим». Простіше кажучи, керівництво РПЦ готується (і то не в дуже далекій перспективі) усунути його Святість Варфоломія I зі становища Вселенського Патріарха та передати цей титул Патріарху Московському.

Про це свідчить і все настійніше позиціонування себе Москвою як «центра мирового православ'я», і все частіше святкування різноманітних дат (значних і не дуже), на які обов'язково запрошуються значні (й не дуже...) в світовому православ'ї особи, скликання релігійних самітів тощо.

Під цим ракурсом слід розглядати й широкомасштабну пропагандистську атаку проти Вселенського Патріарха з метою його дискредитації та формування про нього негативної думки серед православних лідерів і мирян.

В останні кілька років релігійні видання РПЦ та УПЦ МП буквально рясніють звинуваченнями Його Святості Варфоломія в «єресі екуменізму», в «порушенні канонів», у «дестабілізації право-

славного життя» і навіть закликами не виконувати розпоряджень Вселенського Патріарха.

Це привернуло не лише мою увагу.

Про масову атаку РПЦ на Вселенського Патріарха пише І. Діак у книзі «Україна — Росія (історія сучасності)»: «Досить хоча б навести «титулування» Вселенського Патріарха..., котрі містяться в російських православних виданнях: «Стамбульський патріарх, мнящий себя «восточным папой», «троянський конь» православия»... Програму створення так званого «поля осудження» ніхто не приховує, її неважко знайти навіть в Інтернеті». (34.7).

У повідомленні грецької газети «Катімеріні» про позбавлення Свято-Троїцького храму в Одесі статусу Грецької церкви та перетворення його на звичайну парафію Московського Патріархату кореспондент газети Нікос Папахрісту також пов'язує цю подію із «політикою експансії, що проводиться Російською Церквою для усунення Вселенського Патріарха з провідного становища в православному світі».

На дискредитацію (а може, залякування?) Вселенського Патріарха та його оточення було спрямоване й затримання як «чеченського терориста» клірика Вселенської Патріархії, єпископа Телеміського Іларіона в аеропорту «Кемаль Ататюрк» у травні 2006 року. (Єп. Іларіон був перекладачем під час зустрічі Патріарха з Президентом України В. Ющенком).

Те, що затримати **саме чеченського**, а не, приміром, курдського «терориста» турецька поліція могла лише з подання російських спецслужб, — сумнівів не викликає.

А відтак, не викликає сумнівів і те, кому було вигідно, щоб «терористом» став єпископ Вселенської Патріархії, та ще й той, що був помічником під час розмови Патріарха з Президентом України. Грецька газета «Ангеліфорос», повідомляючи про цю подію та різко критикуючи дії турецьких спецслужб, зазначає, що у цій справі «гостро стирчать московські вуха».

Якось дуже дивно збіглися в часі й такі кардинально протилежні події, як проведення в Москві Всесвітнього саміту релігійних лідерів (липень 2006 року) і нова хвиля акцій турецьких націоналістів проти розміщення в Туреччині Вселенської Патріархії, а відразу ж за тим і люб'язна пропозиція російської влади **перенести Вселен-**

ський престол до Москви та навіть обіцянка ледь не Кремль віддати під резиденцію Вселенського Патріарха.

Так воно вже якось «наочно» для релігійних лідерів вийшло, як ото, бувало, з використанням картин і таблиць на відкритих уроках у советській школі...

Ой, не слід би забувати релігійним лідерам, принаймні православним, слова Ордина-Нащокіна, цитовані в цій книжечці: **«Основою політичного підпорядкування є підпорядкування духовне».**

Ясна річ, що в цьому плані «Третього Риму» єдиний Українській Помісній Церкві з Київським Патріархатом на чолі немає й не може бути місця.

Адже після її утворення і визнання Московський Патріархат одразу перестає бути найбільшою й найбагатшою Православною Церквою світу, і претензії московських ієрархів на Вселенський престол, а відтак і на духовне підпорядкування (згадаймо слова Ордина-Нащокіна!!!) православного світу, втрачають будь-які підстави.

Саме в цьому, а зовсім не в «чистоті православія» (пригадаймо позицію РПЦ в аналогічній ситуації з Болгарською Церквою!..) полягає причина такої запеклої боротьби Москви за збереження своєї юрисдикції над Українською Церквою та буцім «своїх» канонічних територій.

Адже саме тут і нині знаходиться більше парафій Московського Патріархату, ніж у самій Росії. Принаймні, за советів на території України містилося 60 % парафій тодішньої РПЦ, і лише 40 % припадало на Росію та інші республіки.

Думається, в тому, що в час повсюдного розгулу «войовничого атеїзму» Україна зуміла зберегти набагато більшу кількість парафій (а отже, й діючих, не занедбаних храмів), ніж увесь СРСР, є велика заслуга тодішнього Патріаршого екзарха МП в Україні — митрополита Київського і Галицького Філарета, нинішнього Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України, якого з такою безоглядною ненавистю шельмують московські ієрархи, що, власне, й посіли майже всі збережені ним святині. Та вони б «на часточку» мали за його здоров'я подавати на кожній літургії, якби не були засліплені політичними пристрастями, а цінували людину за її заслуги перед Церквою!

Я — з погляду вічності — малесенька, ледь видима (а може, й зовсім невидима!) порошинка на великій і безмежно добрій руці

Божій, і не мені визначати ступінь святості чи гріховності будь-якої людини. Це щодо всіх нас зробить Бог, який знає **потаємне**. Але Господь наділив мене умінням мислити й оцінювати **видиме**. А воно зводиться до того, що рішення Помісного Собору Української Православної Церкви 1991 року про відокремлення від Московського Патріархату «розколом» православ'я не було. Це був нормальний, десятки разів практикований у світовому православ'ї процес, продиктований утворенням самостійної Держави, який веде, як правило, й до усамостійнення Церкви, що, як ми бачили, відповідає й канонічним правилам, встановленим св. Апостолами та Вселенськими Соборами. Не забуваймо й того, що й **саме приєднання Української Церкви до Московського Патріархату було здійснене «не за приписом канонічних правил», а «порушити канон», роз'єднавши те, що не було з'єднане канонічно, очевидно, неможливо.**

Рішення це було прийняте одногосно всіма архієреями-делегатами Собору, жоден із яких на той час не був «виверженим із сану» чи «відлученим від Церкви», — тож на кожному з них, як і на митрополитові Київському і Галицькому, Патріаршому екзархові всієї України Філареті, спочивала Благодать Святого Духа, а це, очевидно ж, означає, що прийняте ними рішення є цілком легітимним, чи то пак, канонічним.

Подальша процедура жодними канонами не виписана. Світова практика усамостійнення Церков зводиться до того, що Церква, яка легітимно прийняла рішення про відокремлення (автокефалію), доводить це рішення до відома Патріархату, до якого належала, та просить визнання своєї Церкви як самостійної, а поза тим існує як самостійний, ні від кого не залежний організм зі своєю, самостійно обраною ієрархією.

Та ж сама світова практика свідчить, що в більшості випадків такого визнання усамостійнені Церкви не отримували одразу, а іноді їх піддавали анафемі, що їм не заважало існувати в благодаті та ласці Божій.

Про Болгарську Церкву, права якої на усамостійнення ревно захищав Св. Синод РПЦ, ми вже говорили. Цікавим є приклад Грузинської Церкви, яка ледь не на другий день після Лютневої революції 1917 року проголосила свою незалежність від Московського Патріархату.

Як і слід було сподіватися, Московський Патріарх Тихон не

визнав рішення Собору ГПЦ, і... — ну, звісно ж! — анафемствував Грузинську Церкву. Ця «анафема» була знята з неї аж через 26 років! Отже, за московськими визначеннями, протягом 26-ти років Грузинська Православна Церква була «безблагодатною», «неканонічною», «самосвятською» і т. ін... А проте два з чотирьох Католикосів-Патріархів, що її очолювали протягом цього часу (тобто, за московськими мірками, — два «лжепатріархи!»), Кіріон та Амвросій Сповідник, були... Ви вже, напевне, здогадалися, шановний читачу? Так! Саме так! Були причислені до ЛИКУ СВЯТИХ!!!

Ото стільки важать у Бога Милосердного московські «анафемки» та розмови про «канонічні» й «неканонічні» Церкви.

Та грузини під російський чобіт потрапили лише на початку ХІХ ст., вони були менше здеморалізовані, менше «затюкані» й залякані. На всі погрози і зваби Москви вони вміли одностайно відповісти: «Це грузинів не стосується!»

Не так сталося в Україні, де директори шкіл, наприклад, і на 3-ому році незалежності боялися не те що жовто-блакитний прапор над школою вивісити, а й жовто-блакитну стрічку до дзвіночка на лацкан піджака причепити на святі останнього дзвоника.

А питання автокефалії вирішувалося ж не на 3-ому чи 5-ому, а на 1-ому році нашої такої ще крихкої тоді незалежності. До загальної непевності додалися залякування, погрози, шантаж (а шантажувати радянське духовенство було чим!..) московських емісарів, які розгорнули широку промосковську пропаганду в Україні, внаслідок чого стала можливою і участь українського духовенства в Архієрейському Соборі в Москві (1992 рік), який перетворився в судилище над митрополитом Філаретом, і проведення Харківського Собору 1992 року, що й започаткував розкол в Українській Православній Церкві, й відмова в 1997 році так званої «канонічної» й так званої «Української» Православної Церкви на чолі з митрополитом Володимиром (Сабоданом) від будь-яких претензій на автокефалію.

У цих подіях слід виділити два аспекти, які заслуговують на увагу хоч би вже тому, що вони лежать в основі всіх московських звинувачень на адресу Київського Патріархату.

Перша проблема стосується «изверження из сана и лишения всех степеней священства с запрещением в служении», яке здійснив Московський Патріархат ЩОДО МИТРОПОЛИТА НЕПІДВЛД-

НОЇ ЙОМУ ЦЕРКВИ. Я б сказала, навіть «двічі непідвладної», тому що, по-перше, Московський Патріархат, як уже не раз згадувалось, не має жодного канонічно-правного «папірця», який би підтверджував законність його юрисдикції над Українською Церквою. По-друге, Церква, що доти була екзархатом РПЦ, на підставі канонічного права (34-те Апостольське правило, 6-те правило I Вселенського Собору, 17-те правило IV Вселенського Собору) легітимним рішенням свого Помісного Собору в листопаді 1991 року оголосила про свій вихід з-під юрисдикції Московського Патріархату та створення незалежної від нього Української Православної Церкви. Виникає питання: **чи є канонічним «запращение в служении» та «извержение из сана» духовної особи чужої Церкви? І чи має ця особа виконувати це «безрозсудне» рішення?** Як ми бачили, грузини свого часу на подібне реагували просто: «Нас, грузинів, це не стосується!» Правильно реагували. **Бо ще Карфагенським Собором 208 року (правила 29-те, 38-ме) виконувати безрозсудні рішення було заборонено.**

Друга проблема стосується **Харківського Собору 1992 року, який був проведений Московським Патріархатом на чужій канонічній території.**

Знову ж, двічі чужій: по-перше, з причини неканонічності її привласнення, а по-друге, тому що **де-факто самостійна Українська Церква в Україні вже існувала і цей факт був доведений до відома Московського Патріархату.** Отже, проведення Харківського Собору та поставлення на ньому ще одного ієрарха, а, власне, — **створення ще однієї Української Церкви на цій території — є грубим порушенням 8-го правила I Вселенського Собору, що гласить: «Хай не буде два єпископи в одному граді».**

Знали Святі Отці ще на початку IV ст. (Собор відбувся в 325 році), що такий стан веде до конфронтації, протистояння в стаді Христовому, розколює Церкву і її паству на ворожі табори.

Знали це й московські ієрархи і свідомо йшли на порушення канонів, бо саме розкол в Українському православ'ї їм і був потрібний.

Потрібний для того, щоб продовжити ідеологічне панування в чужій державі, щоб тримати її громадян у духовному полоні, щоб формувати зі своєї пастви манкуртів, які не знають, чиї вони діти, яничарів, здатних накинути зашморг на шию своїй матері-Україні.

Щоб довіку не позбувся народ український рабського, вірно-підданського духу.

Щоб, спекулюючи чужою історією та насильно захопленими духовними багатствами і святощами, вивищуватись над народами світу й знову маніпулювати ними, як донедавна.

Отже, не Київський Патріархат порушив канон і розколов Українську Церкву, а Московський, як це він робив завжди, прагнучи возвеличення, шукаючи земної слави і земних багатств, дбаючи не про правду Христову і духовну єдність Церкви, а про задоволення політичних амбіцій можновладців та єдність імперії, потоптавши християнські чесноти в бруді фарисейства й облуди.

За що проклинають північні наїзники нас і дітей наших? За що називають «еретиками» і «слугами антихриста»?

За те, що ми в своїй Державі, на своїй рідній землі хочемо славити Бога своєю рідною мовою?

Що ми хочемо мати свою Церкву, яка дбала б про душі й спасіння наше, а не про політичні інтереси чужої держави?

За те, що ми не хочемо, щоб вибудовані нашими дідами й прадідами святині обманом переводились у приватну власність Москви? Що сказали б французи, якби Собор Паризької Богоматері раптом став приватною власністю англійців чи німців?

А у нас в Україні давні козацькі храми, церкви й собори, збудовані анафемованим Московією гетьманом Мазепоєю, давно вже приватизовані Московським Патріархатом!

Тільки завдяки зусиллям громадськості Московському Патріархату не вдалося поки що приватизувати найбільші українські святині — Києво-Печерську Лавру, засновану нашими предками в часи, коли на місці майбутньої Москви ще жаби кумкали і вовки по лісах завивали, та Почаївської, від якої Цариця Небесна відвертала ворожі стріли тоді, коли не тільки Московського Патріархату, а й Московського князівства ще не було в природі.

Ми говоримо про канони??? А про Заповіді Божі ми забули??? Про оті, що застерігають: «Не лжесвідчи!», «Не побажай чужого!», «Не укради!»

Це — імперативи, які жодними канонами не спростовуються! І всі ці Заповіді грубо порушуються служителями Московського Патріархату на нашій землі.

Найпершим їхнім лжесвідченням є вже те, що Церкву, створену з метою розколу українського суспільства в 1992 році, вони назвали «Українською». Не українська вона!

Не може Українська Церква сіяти розбрат і ненависть між українським народом, одну його частину називаючи «пріслужниками фашистов», іншу — «слугами антихріста», третіх — «врагами православія, націоналістами, чьї біографії чернее землі».

Не може Українська Церква називати рідну мову свого народу, державну мову своєї (?) Держави «площадью рожьдонной, улічної речью»!

Не можуть ієрархи Української Церкви не знати назви країни, в якій живуть, і називати її й досі колоніальними кличками «Малоросія» чи «Малая Русь», як це робить митрополит Агафангел у пропонуванних на сторінках своєї преси неканонічних молитвах, що «продукуються» до кожної політичної події: то до приїзду Папи Римського, то до виборів Президента...

Не може Українська Церква молитися за відновлення імперії, яка більше трьох століть уярмлювала Україну, двічі знищуючи її державність, замордувавши весь її інтелектуальний цвіт, за один лише рік виморивши голодом десять (а може, й більше) мільйонів її синів і дочок.

Не може Українська Церква знову тягти Україну в нове імперське ярмо, переконуючи український народ, що «Киев без Великой России невозможен ни в коем случае!».*

Ще одним лжесвідченням (чи, простіше, — брехнею!) є те, що, приховуючи свою залежність від Москви, служителі цієї Церкви переконують віруючих, що вона є автономною, незалежною, єдиною правдивою **Українською** Церквою.

Не буду коментувати ці твердження. Кожен може відкрити Статут цієї Церкви, де вже на першій сторінці чорним по білому написано, що **УПЦ є складовою частиною Московського Патріархату**. Далі прочитаємо, що ця «автономна» Церква зобов'язана виконувати **всі постанови Св. Синоду Російської Православної Церкви**, що постійним членом Св. Синоду РПЦ є митрополит «незалежної» «Української» Церкви Володимир. (Кажуть, правда, у нас в Одесі, що невдовзі митр. Володимира на посаді Предстоятеля цієї «неза-

---

* Хто хоче особисто перечитати ці та їм подібні «пасажі», нехай перегляне бодай газети, що виходять з благословення митр. Агафангела в Одесі...

лежної» Церкви Москва має замінити одеським митрополитом Агафангелом, який уміє активніше впроваджувати московську політику в Україні. Не знаю, чи правда це, але «Man saqt!» — люди кажуть...).

Здавалось би: для чого людей обманювати? Хіба це гріх чи сором — бути під омофором Патріархату, що знаходиться в іншій країні? Десятки Церков у світі мають таке підпорядкування й навіть не думають приховувати це від своєї пастви! Та справа в тім і полягає, що там ідеться про духовну опіку, а не про виконання політичних чи ідеологічних завдань. **А «частина Московського патріархату» в Україні виконує саме політичні, ідеологічні функції, служить імперським інтересам Російської держави.** Здійснювати це служіння, ясна річ, зручніше, замаскувавшись під українську назву та декларуючи незалежність від «Центру». (От і знову — чистий тобі детективний, навіть шпигунський сюжет!..).

Якби в «чужій» церкві священник не допустив жінку до причастя й наклав епітемію за те, що вона на виборах проголосувала не за «того» кандидата, то вона, може, й задумалася б, чому на сповіді задають такі запитання, і кому вигідно, щоб голосували за іншого. Але ж це — «Українська» Церква!..

А хіба церковні громади поперевдали б свої храми, землю, майно у власність єпархій із правом приватизації, якби знали, що назавжди передають це у власність чужої держави, — тобто навіки позбавляють своїх онуків і правнуків віками надбаного народом духовного й культурного українського спадку?!

Але московські політики в рясах, «взыскующие градус земных», їм цього не пояснюють. Натягнувши бабусин чепчик на вовчі вуха, прикривши рясою чи мантиєю свою вельми нечисту політичну сорочку, вони лукаво переконують громадян України, що представляють Українську Церкву, до того ж «найканонічнішу», «найістиннішу» й «найблагодатнішу».

І ці ошуканці, відступники від Заповідей Божих сміють на нас і дітей наших прокляття насилати?!!

Я — звичайна віруюча людина з-поміж понад 10-ти мільйонів вірних Української Православної Церкви Київського Патріархату, тих, чий біль і змусив мене написати цю книжку, — беру на себе сміливість звернутися до Предстоятелів усіх Православних Церков світу, які, можливо, «не відаючи, що творять», допомагають Москві тримати Україну в духовному, ідеологічному полоні, **підтримуючи**

тим самим московські плани посідання Вселенського престолу, а це значить — духовного (читай: і політичного) підпорядкування всього православного світу.

Особливо ж хочу звернутися до тих, хто, перебуваючи в Києві на святкуванні 40-річчя архієрейської хіротонії митрополита Володимира (Сабодана), поставили свої підписи під кривдним для більш ніж 10-ти мільйонів українських громадян «Зверненням» до Української влади (липень 2006 року), в якому, зневаживши моє особисте право і право мільйонів українців на свободу віросповідання, вказують керівництву нашої країни, які храми і якій Церкві слід віддавати, які Церкви в Україні мають право на існування, а які ні.

Я хочу запитати вас, Високодостойні Владики, а особливо ж Предстоятелів Чеської і Словацької, Польської, Грузинської Православних Церков:

Ви забули Імре Надя й Угорську революцію 1956 року?! Ви забули, як була роздушена радянськими танками Празька весна?!

Ви забули, що тільки завдяки поспішним заходам Войцеха Ярузельського ті ж самі радянські танки не пішли на Варшаву по трупах поляків?!

Ви забули про саперні лопатки, якими ще так недавно забивали вагітних грузинок?!

Ви знову хочете повернення чогось подібного? Ви хочете, щоб Україна знову потрапила в кабалу й підсилювала російську імперську силу?

Тоді боріться проти Київського Патріархату — Церкви українського народу, що хоче бути суверенним народом, а не, як казав великий Шевченко, «рабом, підніжком, гряззю Москви». Допомогайте Московському Патріархату здійснювати в Україні «важнейшую задачу русской государственной идеологии». Бог усе бачить і воздає кожному по ділах його.

Та знайте: проблема Київського Патріархату — це не релігійна проблема. З погляду канонічного права в ній усе ясно: канонічно-правної передачі Київської митрополії під юрисдикцію Московського Патріархату ніколи не було! Незаконно привласнене має бути повернуте.

Проблема ця — політична! І вирішення її має значення не тільки для України, а й для всього православного світу, а отже — й для кожного з вас!

І ще кілька слів до росіян, і в Україні, і в Росії, і в інших краях

сущих. Не майте мене за ворога, за русоненависницю через те, що написано в цій книжечці, хоч я розумію, що дещо з написаного може зачепити ваші патріотичні почуття. Мені теж буває гірко, коли хтось говорить про мою Державу чи мій народ щось прикре... Але все, сказане тут, — правда, яку нам, врешті-решт, необхідно знати.

Сказала я її, тому що переконана: **доки Росія не позбудеться імперських амбіцій, доки не перестане прагнути світової гегемонії — доти російський народ не буде мати нормального щасливого й заможного життя.** Держава повинна існувати для народу, а не народ — для держави. А в імперських державах завжди буває навпаки.

Та доки в Росії буде залишатися хоч найменша ілюзія щодо можливості нового підкорення України, доти вона імперських амбіцій не позбудеться. Згадайте: Новгород, Казань з Астраханню, Урал із Сибіром були підкорені раніше. Але імперією Росія стала тільки тоді, коли підкорила Україну. Може, російський народ став від цього щасливішим, багатшим? Може, більше прав, свобод, добробуту чи щастя принесла російському народу та неволя, в яку потрапили після війни з гітлерівським фашизмом «братні» країни т. зв. соціалістичного табору?

Тож думаймо, як нам жити: бути й надалі «братями»-зведенюками, яким мачуха-держава наказала «любити» одне одного, і які, не вміючи любити за наказом, тільки те й роблять, що заглядають один одному в миску — хто більше з'їв? Чи, може, відмовившись від накинутих історичних казок і штампів, стати, нарешті, просто щирими й доброзичливими сусідами, готовими завжди прийти один одному на допомогу, підтримати, розділити біду і радість? Мені до душі — друге.

А Вам, мої дорогі українці, стомлені працею й безробіттям, надіями й розчаруваннями, відчайдушними сплесками активності й байдужістю зневіри?.. Якого слова наостанку чекаєте Ви від мене?

Мені так хочеться сказати Вам щось дуже-дуже розумне, впевнене, обнадійливе... Я навіть шойно ще раз перечитала Книгу Книг — Євангеліє, щоб «запозичити» з нього якийсь мудрий, переконливий вислів.

Але мудрих думок і переконливих висловів у цій Книзі так багато, що й не знаєш, на чому спинитися...

І все ж я знайшла слова, які хочу сказати Вам на закінчення нашої розмови.

Це слова, сказані Сином Божим Його учням, коли вони вирушали «до заблудлих овець дому Ізраїлевого (Матф. 10:26), і повторені ним, коли учні «о четвертій сторожі», побачивши Ісуса, що як по суху ступав розбурханим морем, прийняли Його за привида. (Матф. 14:22).

Ці слова почули перелякані учні на горі Фавор, коли Він явився їм у Божій славі та величі (Матф. 17:7), і жінки-мироносиці, коли, згорьовані й зневірені, прийшли до Гробу Господнього (Матф. 28:4,10).

Слова ці — «Не бійтеся!»

«Не бійся! Тільки віруй!» — сказав Христос і простому служителю синагоги Яіру, коли той почув звістку про смерть своєї улюбленої юної доні, коли, здавалося б, уже сталося незворотне і кохане дитя було навіки втрачене...

Не біймося!!! Ні тоді, коли нас заливають хвилі чужої неприязні й ненависті, ні тоді, коли шматують вітри несправедливого осуду, брехні та облуди.

Не біймося, коли охоплює безнадія і здається, що всі наші змагання надаремні й усі здобутки втрачені.

Усе буде! Усе здійсниться! Усе встане, як дитя Яіра встало зі смертного ложа. Господь над нами й над нашою Україною.

Не біймося! Тільки віруймо!

ЗВЕРНЕННЯ
вірних Української Православної
Церкви Київського Патріархату м. Одеси
до Його Святості
Вселенського Патріарха Варфоломія I
ВАША СВЯТОСТЕ!

Ми — автохтони Святим Апостолом Андрієм благословенної Української землі;

ми — прямі духовні спадкоємці Святої Рівноапостольної Великої княгині Ольги та Святого Рівноапостольного Великого князя Володимира, що прилучив предків наших до сяйва віри Христової;

ми — духовні нащадки Святих і Преподобних Антонія, Федосія та інших чудотворців Печерських і цілого сонму Святих, у землі Українській просіявших;

ми — діти народу, що пройшов більш ніж 300-літній хресний шлях московського рабства;

ми — нащадки волелюбних синів і дочок України, закатованих Московією у Соловецьких казематах, у підземеллях НКВС, у каторжних таборах Сибіру, Магадану, Мордовії та Пермі;

ми — голос десяти мільйонів українців, замучених штучним московським голодомором у 1932 — 1933 роках;

ми — представники народу, мову, історичну пам'ять, самосвідомість і самобутність якого, народну душу — все, що кожному народові дається як найвищий Дар Божий, протягом більше трьох століть царська і більшовицька Москва цілеспрямовано знищувала;

ми — крик із майбутнього, що волає про жагу волі й бажання своїми руками будувати своє життя на своїй, Богом даній землі;

ми — кому самим Богом призначено відродити нашу націю, нашу Державу, нашу мову, нашу культуру і нашу Церкву, — звертаємося до Вашого найхристияннішого серця, до Вашого розуму, до Вашої справедливості і Вашої відповідальності перед майбутнім:

благословіть нашу Українську Церкву Київського Патріархату як канонічну Помісну Православну Церкву самостійної України.

Ваша Святосте! Господь розпорядився так, щоб саме на Вас була

покладена історична місія відновлення справедливості щодо Української Церкви, злочинно проданої у 1686 році в московське рабство недоброї пам'яті Царгородським Патріархом Діонісієм IV за «три сорока соболей» і 200 московських червінців, отриманих від московського дяка Нікити Алексеєва.

Ви, Ваша Святосте, як і ми, знаєте, що вже наступного року це діяння було засуджене Собором Східних Патріархів як акт симонії, а сам Діонісій був позбавлений Патріаршого сану. Знаєте Ви, Ваша Святосте, й про те, що неканонічність цієї акції була потверджена і через 238 років Томосом Вселенського Царгородського Патріарха Григорія VII від 13 листопада 1994 року, де чорним по білому написано: «... відірвання від нашого престолу Київської митрополії ... відбулося не за приписами канонічних правил...».

Отже, «за приписами канонічних правил» Українська Церква ніколи не була юридично залежна від Московського Патріархату. Залежність ця була лише фактичною, ґрунтованою не на канонах і правилах, а виключно на праві сильного, і використовувалась російською політикою як засіб денационалізації, матеріального визиску і духовного знищення українського народу.

Тому сьогодні ні про яку «канонічну єдність» Київської Церкви з Московською мова не може йти. Ця єдність була остаточно розірвана Москвою 15 грудня 1448 року неканонічною висвятою рязанського єпископа Іони в сан митрополита й відривом московських єпархій від Київської митрополії. Цей розрив був стверджений Царгородським Престолом висвятою на Київську кафедру в 1458 році митрополита Григорія з подальшим потвердженням його гідності в цьому сані в 1470 році.

Сьогодні, з політичних міркувань поховавши багато фактів своєї і нашої історії, діячі Московської Церкви прагнуть переконати світ у безперервній тяглості її зв'язку з давньоруською Київською Церквою від часів Володимирового хрещення. Не посоромились московські ієрархи навіть тисячоліття «свого» хрещення відзначити у 1988 році разом із Києвом, хоч і Богу й людям відомо, що наприкінці XI і навіть на початку XII ст. на землях майбутньої Московщини приймали мученицьку смерть від рук язичників десятки Києво-Печерських ченців-місіонерів, які несли в ці неохрещені землі світло віри Христової, а про саму Москву в часи Володимирового хрещення Руси ще й згадки не було.

Та слід узяти до рук підшивки московських газет за 1948 рік, щоб стало ясно, що ще 50 років тому Москва сама визнавала цілковитий розрив у 1448 році канонічної єдності із заснованою Св. Володимиром Київською Церквою.

Адже саме 50 років тому, 15 грудня 1948 року, в Москві було помпезно відсвятковано 500-ліття утворення самостійної Московської Церкви.

Відтоді, від 1448-го, ніякого КАНОНІЧНОГО єднання наших Церков не було. Бо ж «оборудку» патріарха Діонісія з дяком Нікітою Алексеевим, як згадувалось вище, офіційно визнано неканонічною. Ми були і досьогодні повинні були б бути в канонічній єдності з Царгородським Вселенським престолом, як було і за Володимира Великого.

Але Царгород, на жаль, сам фактично зрікся своєї дочірньої Церкви, ні разу за більш ніж 300 років не згадавши ні про свої обов'язки перед нею, ні про свої на неї канонічні права.

В усі часи, в періоди найстрашнішої скрути, в боротьбі з польськими чи московськими наїзниками наш народ і наша Церква були залишені напризволяще, і в цілому світі не знаходилося сили, яка б стала на захист наших прав і навіть нашого фізичного існування.

Нині ми, Волею Божою і народною, маємо власну Державу. Нині ми маємо власну Церкву — пряму спадкоємицю тисячолітньої Київської Церкви.

Ми — не «розкольники», бо не можна розколоти те, що не було поєднане.

Ми — не «антихристи», як часто називають нас із амвонів та в своїх писаннях отці Московської Церкви, що лицемірно прикрилась назвою Української Православної.

Ми — діти Божі, яким Господь після довгих віків терпіння і випробувань, зглянувшись на наші жертви і наші молитви, дарував волю й можливість бути господарями на нашій власній, ні в кого не віднятій розбоем чи хитрістю, а одвіку Богом нам дарованій землі.

Ми не можемо бути підлеглі Московському Патріархату, бо тисячолітня Церква-матір не може стати «донькою» своєї власної, на півтисячоліття молодшої доньки.

Ми не хочемо Церкви, що, облудно прикрившись назвою Українська Православна Церква, обдурює народ, ховаючи від нього

свою належність до Московського Патріархату і свою залежність від нього, а відтак і від московської політики.

Ми не хочемо Церкви, що, виконуючи волю колоніальної влади, впродовж віків виклинала наших національних героїв — борців проти московського рабства.

Ми не хочемо Церкви, яка й сьогодні, порушуючи норми Конституції України про недопустимість розпалювання міжконфесійної ворожнечі, дозволяє собі виголошувати анафема Предстоятелям національних Церков, називати антихристами їхніх вірних.

Ми не хочемо Церкви, яка, зневаживши таїнство Святої П'ятидесятниці та зішестя Святого Духа на Апостолів для проповіді Євангелія мовами всіх народів, презирливо називає нашу мову «базарною» та «кухонною», негідною для спілкування з Богом.

Ми не хочемо Церкви, яка, ігноруючи факт існування незалежної й суверенної України, і далі переконує українських громадян, що вони «діти єдиного русского народа», пропагує імперські московські ідеї.

Ми хочемо в самостійній Українській Державі мати свою самостійну Українську Помісну Православну Церкву під егідою Київського Патріархату, як мали її наші предки під егідою Київської митрополії.

Ми всією душею прагнемо, щоб ця Церква, як рівна серед інших, перебувала в євхаристичній єдності з усіма Церквами православного світу.

Сьогодні це залежить від Вас, Ваша Святосте!

Ми звертаємося до Вас, а у Вашій Особі — до всіх Патріархів православного світу з благанням визнати і благословити цю багатостраждальну Церкву — Промислом Божим збережену й відроджену правонаступницю Київського духовного престолу.

Ми волаємо до Вашого милосердя і справедливості: не покладіть у наші благаючі руки замість хліба — камінь і замість риби — гадюку!

Простягніть своєю благодатною рукою благословення нашої Церкви і її Предстоятелю, подаруйте мир і заспокоєння душам її вірних.

Ми — християни. Ми здатні забути й простити всі віковічні кривди й горе. Ми здатні молитися за ворогів наших. Єдине, чого

ми не здатні, — це відмовитись від нашої, Богом нам посланої волі, від нашої незалежної Держави, від нашої незалежної Церкви. Бог благословив нас відродити їх.

Учиніть же, Ваша Святосте, Боже волю й благословіть нас на розбудову й утвердження їх в ім'я миру й любові, в ім'я процвітання Віри Христової.

*Залишаємося в надії на Вашу справедливість і мудрість
та в молитвах за благоденне довголіття Вашої Святості —
вірні Української Православної Церкви
Київського Патріархату м. Одеси:
1043 підписи на 30-ти аркушах додаються.*

Це звернення було підготовлене авторкою прочитаної Вами книги в 1997 році перед приїздом Вселенського Патріарха Варфоломія I до Одеси. Щоб уникнути будь-яких конфліктів, для зустрічі Патріарха в Одеському порту та вручення йому звернення було відправлено 3 особи: авторку цієї книги та двох священників. Як законслухняні громадяни, ми напередодні зустрічі повідомили про свій намір тодішнього голову Одеської облдержадміністрації Р. Б. Боделана та заручились його словом, що ніяких перешкод нам у цій справі не чинитимуть. «Якби щось непередбачене трапилось, — сказав губернатор, — то я буду там і все улагоджу».

Напевне, читач уже здогадався, що наступного ранку в порту два православні священники й одна православна віруюча були заблоковані «молодиками в цивільному». Губернатор, у якого на очах це чинилося, лише розводив руками, митрополит Володимир задоволено мовчав, а митрополит Агафангел кричав: «Ви не православні! Ви — секта! Секта!»

Звернення з підписами довелося передавати до Америки, де його й було вручено Патріарху Варфоломію в перекладі на англійську мову під час його відвідин Сполучених Штатів у листопаді 1997 року. Відповіді на нього ми, на жаль, чекаємо й донині...

Могильницька Галина Анатоліївна

(коротка біографія)

Народилася 8 травня 1937 року в м. Одесі в родині педагогів, що належить до однієї з найдавніших і найбільш розгалужених педагогічних династій України. Дитинство протікало в мальовничому куточку Кривоозерщини, біля Південного Бугу (нині Миколаївська область), де молоду сім'ю її батьків під час літньої відпустки застала війна.

У 1954 році вступила до Одеського фінансово-кредитного технікуму. Невдовзі її виключили спершу з комсомолу, а потім і з технікуму за відвідування Церкви та від-

стоювання свого конституційного права на свободу віросповідання.

Працювала на різних посадах — від робітниці на заводі до художнього керівника Будинку культури.

У 1963 році, склавши екстерном іспити за вечірню школу, вступила на філологічний факультет Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, який закінчила в 1967 році. Працювала викладачем Балтського педагогічного училища на Одещині (звідки її звільнили за вихолощення комуністичної ідейності з курсу української літератури й пропаганду творчості націоналістичних письменників Василя Симоненка, Ліни Костенко, Миколи Вінграновського, Івана Драча), інспектором шкіл Кривоозерського райвно, учителем та завучем Кривоозерської СШ № 1.

Протягом десятиліть була одним із найактивніших членів одеського руху опору комуністичному режиму.

У 1994 році повернулася до Одеси, де працювала вчителькою української мови та літератури ЗОШ № 117, головним спеціалістом відділу по роботі з партіями та громадськими організаціями Одеського міськвиконкому.

З 1997 року — викладач кафедри методики викладання гуманітарних дисциплін Одеського обласного інституту підвищення кваліфікації працівників освіти.

Відмінник освіти України. Автор кількох поетичних збірок, ліро-епічної поеми “Рогніда” і близько сотні статей суспільно-політичної, релігієзнавчої та методико-педагогічної проблематики, опублікованих в українській та зарубіжній пресі, а також широко відомої в Україні полемічної книжки “Літос, або Камінь із праці правди на розбиття митрополичого блудословія”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арлоў Ў. Таямніцы полацкай гісторыі. — Мінськ, 2002.
2. Архієпископ Алексій Дородніцын. Историческая справка о подчинении Украинской Церкви (Киевской митрополии) Московскому патриархату. — Київ, 1918.
3. Брайчевський М. Ю. Походження Русі. — Київ, 1968.
4. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. — Київ, 1988.
5. Брехуненко В. Московська експансія і Переяславська Рада 1654 року. — Київ, 2005.
6. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви в 4-х томах. — Нью-Йорк — Бавнд Брук, 1950.
7. Грушевський М. З історії релігійної думки в Україні. — Львів, 1925.
8. Грушевський М. Історія України-Руси в 11-ти томах. — К.: Наукова думка. Т. I—II. Т. IX. Ч. I.
9. Грушевський М. Історія України. — УКК Америки, 1990.
10. Давня історія України в 3-х томах. Т. I. Первісне суспільство. — К.: Наукова думка, 1997.
11. Дорошенко Д. Нарис історії України. — Т. 1—2. — Київ, 1992.
12. Иллюстрированная история СССР. — Москва, 1987.
13. Ключевский В. О. Курс русской истории в 9-ти томах. — Москва, 1987.
14. Крупницький Б. Гетьмани і Українська Православна Церква // Віра і Знання, Праці Науково-Богословського інституту Української Православної Церкви в США. — Нью-Йорк, 1954.
15. Курінний П. Советські концепції походження великоруської народності та «русської нації» // Наукові записки УВУ. — Мюнхен, 1963.
16. Курінний П. Трипільська культура на Україні. — Мюнхен, 1947.
17. Літопис Руський. — К. — Дніпро, 1989.
18. Лотоцький О. Автокефалія. Т. II. — Варшава, 1935.
19. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. — Варшава, 1931.
20. Маслов А. Тайна Большого Креста. Истоки и реальность. — Київ, 2002.
21. Митр. Агафангел. // На круги своя (Рух против Православия)/. — Новости Украины. 15 декабря 2001.
22. Митрополит Макарий (Булгаков). Історія Русской Церкви в 12-ти томах. 1866—1883.
23. Мищик Ю. Козацькі війни // Україна крізь віки. — Київ.
24. Мордвінцев Б. І. Російське самодержавство і Українська Православна Церква в кінці XVII — XVIII ст. — Київ, 1997.
25. Памятники литературы Древней Руси начала XI — начала XII века. — М.: Художественная литература, 1978.
26. Полонська-Василенко Н. Історія України в 2-х томах. — К.: Либідь, 1992.
27. Сосенко Ксенофонт. Різдво-Коляда і Шедрий вечір. Культурологічна оповідь. — Київ, 1994.
28. Суворов Н. Учебник церковного права. — Москва, 1918.
29. Терновский С. А. Исследование о подчинении Киевской митрополии Московскому патриархату. — Київ, 1872.
30. Толстой М. В. История Русской Церкви. — Изд. Спасо-Преображенского Валаамского монастыря. — 1991.
31. Ульяновський В. І. Історія Церкви та релігійної думки в Україні середини XV — кінця XVI ст. Кн. I—2. — Київ, 1994.
32. Україна в Центрально-Східній Європі. Студії з історії XI—XIII ст. Ред. Смолій В. Випуск I—3. — Київ, 2000—2003.
33. Харлампович К. В. Малороссійское влияние на великорусскую церковную жизнь. Т. I. — Казань, 1898.
34. Щербаківський В. Кам'яна доба. — Мюнхен, 1954.
35. Щербаківський В. Українське мистецтво. — Київ, 1997.
36. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. — Київ, 2005.

ЗМІСТ

Боже великий, єдиний.....	3
Про московських казкарів та їхні улюблені казочки (замість передмови).....	4
I. Про канонічні підстави відділення Церков та утворення власних Патріархатів.....	7
II. “Откуда есть пошла земля Русская...” , або Про “колиску” із зозулячими яйцями.....	11
1. Звідки бере початок український народ.....	12
2. Хто і куди кликав варягів, або Московська казочка про “іменно рускїх людей”.....	16
3. “Откуда есть пошла” земля Московська, або Казочка про “спільну історію братніх народів”.....	26
4. Таємниця татаро-монгольського іга.....	32
5. Хто і коли підклав у Київськоруську колиску зозулячі яйця, або Початок московської казочки про “общее отечество”.....	33
IV. Канони на службі в корони, або Казочка про єдність Російської та Української Церков “от начала прїнятія православїя”.....	36
1. Чи можна охрестити незачате немовля?.....	36
2. Московська арифметика: $500+40=1000!$	39
3. Коли і як Церква-матір стала падчеркою своєї невдячної колишньої доньки, або Казочка про “канонічні права” Російської церкви в Україні.....	45
4. Хто й чому боїться створення в Україні Помісної Православної Церкви, або Казочка про бабусин чепчик і вовчі вуха.....	58
Звернення вірних Української Православної церкви Київського Патріархату м. Одеси до Його Святості Вселенського Патріарха Варфоломія I.....	75
Коротка біографія.....	80
Список використаної літератури.....	82

Полемічне видання

Могильницька Галина Анатоліївна

ХРОНІКА ВЕЛИКОГО ОШУКАНСТВА
Українською мовою

Редагування і коректура Марії Овдієнко.
Комп'ютерне складання і дизайн Миколи Семинога.

Підписано до друку 5.01.2007 р.

Папір офсетний.

Друк офсетний.

Гарнітура Newton.

Формат 60x84 1/16.

Облік.-видавн. арк. — 6,3; умов.-друк. арк. — 5,8.

Наклад 10000 прим.

Замовлення №

Підготовлено до друку в БМКПЦ “Українська ідея”,
вул. Незалежності, 7/47,
м. Броварі, Київська обл., 07400.
Тел. (04494) 5-76-59.

Надруковано в СПД “КВК”,
м. Київ, вул. Миру, 6, к. 3.
Тел. (044) 237-88-74.